SSOAR

Open Access Repository
www.ssoar.info

Geneza apariţiei ONG-urilor din România

Necșulescu, Anemari-Helen

Veröffentlichungsversion / Published Version
Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:
Necșulescu, A.-H. (2011). Geneza apariţiei ONG-urilor din România. *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, *11*(3), 525-556. https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-448658

Nutzungsbedingungen:
Dieser Text wird unter einer CC BY-NC-ND Lizenz (Namensnennung-Nicht-kommerziell-Keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.de

Terms of use:
This document is made available under a CC BY-NC-ND Licence (Attribution-Non Comercial-NoDerivatives). For more Information see:
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0

gesis
Leibniz-Institut
für Sozialwissenschaften

Mitglied der
Leibniz-Gemeinschaft

Geneza apariției ONG-urilor din România

ANEMARI-HELEN NECȘULESCU

Deși în România de după 1990 dezvoltarea asociațiilor și fundațiilor cunoaște un real avânt, activitatea organizațiilor non-profit în cadrul comunităților se dovedește a fi anevoioasă și greu de corelat cu programe și proiecte guvernamentale pe aceleași segmente de activitate. Din acest motiv, probabil, organizațiile societății civile nu pot să își îndeplinească pe deplin rolul activ în calitate de promotor sau coordonator al dezvoltării comunității și prin implementarea de propuneri legislative. Constrânse în permanență de sursele de finanțare și de condițiile impuse de către diferiții finanțatori disponibili în România, în diferitele sale etape de dezvoltare, organizațiile societății civile sunt nevoite să își modifice sau ajusteze, la rândul lor, scopul, obiectivele, activitățile și discursul. Această problematică naște necesitatea analizării modului în care organizațiile non-profit ale societății civile, cu vizibilitate la nivel național, se nasc și își conturează mesajele pe parcursul perioadei de tranziție de după 1989 și până în octombrie 2008, în dialogul pe care îl inițiază cu actorii politici cu care interacționează în derularea proiectelor lor.

În acest articol ne-am propus să analizăm modul în care iau ființă organizațiile neguvernamentale, a cui a fost inițiativa de înființare a acestora, și a tipului de asistență financiară si tehnică care stă la baza creării acestor organizații.

Pentru că din punct de vedere legal în România exită un număr foarte mare de organizații neguvernamentale (59 286 înregistrate la Ministerul de Justiție, în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor la data de 23.07.2009), și ar fi practic imposibil să ne referim la toate acestea pe parcursul cercetării, ne-am văzut puși în situația de a opera o selecție a lor. Ne interesau organizații ce și-au propus sau chiar au reușit să impună modificări la nivel legislativ, organizații naționale dar și locale, din cât mai multe domenii de activitate dar neapărat operând pe teritoriul României de la începutul anilor '90. Având în vedere toate criteriile menționate anterior, am întâmpinat un obstacol încercând să folosim criteriile clasice[1] de selecție și de aceea ne-am oprit asupra unei metode mai puțin folosite: metoda martorului privilegiat[2] (*expert witness*). Această metodă are în vedere selectarea câtorva reprezentanți ai societății ce sunt învestiți cu credibilitate și expertiză într-un anumit domeniu. În cazul nostru au fost aleși trei martori privilegiați ce sunt considerați a fi prezenți în sectorul ne-guvernamental încă din 1990, a căror activitate în sector este apreciată și măsurabilă și care, implicit cunosc sectorul neguvernamental și pot selecta cele mai relevante organizații în scopul acestei cercetări.

Primul martor privilegiat la care am apelat a fost Dolores Neagoe ce și-a început cariera ca Asistent de proiect la Asociația de Sprijin a Copiilor cu Handicap Fizic din România (ASCHF-R) în 1994, pentru ca în 1995 să fie numită Director al acestei Asociații. În 1998 Dolores Neagoe devine Consultant extern la Delegația Comisiei

---

[1] Septimiu CHELCEA, *Metodologia cercetării sociologice: metode calitative și cantitative*, Editura Economică, București, 2001.

[2] Christopher HAMLIN, „Scientifc Method and Expert Witnessing Victorian Perspectives on a Modern Problem", *Social Studies of Science*, vol. 16, no. 3, August 1986, pp. 485-513.

Europene iar din 1999 Task Manager pentru Societatea Civilă în cadrul Delegației Comisiei Europene. Din 2006 și până în prezent Dolores Neagoe este Director al Trustului pentru Societate Civilă din Europa Centrală și de Est (CEE Trust). Pentru că activează în sectorul non-profit de la începutul anilor '90 și pentru că a lucrat deopotrivă pentru organizații finanțate dar și finanțatori am considerat că are expertiza necesară pentru a nominaliza cele mai active și longevive organizații ale societății civile din România de după 1989.

Cel de-al doilea martor la care am apelat este Viorel Micescu, Director executiv al Centrului de Asistență pentru Organizații Neguvernamentale (CENTRAS) încă din 1996. Înainte de CENTRAS a fost Program Coordinator la International Foundation for Electoral Systems (IFES), organizație americană ce a dezvoltat și finanțat o serie de proiecte pe teritoriul României sub girul Agenției de Dezvoltare de Programe a Statelor Unite. Viorel Micescu beneficiază de același tip de experiență ca Dolores Neagoe, motiv pentru care opinia sa este valoaroasă pentru această cercetare.

Cel de-al treilea martor este Ancuța Vameșu, fost Director executiv al Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC), fost Advocacy Adviser pentru proiectul World Learning finanțat de Agenția de Dezvoltare de Programe a Statelor Unite, și actualmente consultant independent pentru societatea civilă. Ancuța Vameșu are același tip de experiență profesională ca al primilor doi martori.

În urma discuțiilor purtate individual cu cei trei martori menționați aici am identificat un număr de douăzeci și cinci de organizații ale societății civile activând în România din 1990 în domenii precum: drepturile omului, social, sănătate, educație, media și mediu. S-a ajuns la aceste douăzeci de organizații prin confruntarea propunerilor făcute de către cei trei martori privilegiați cu informațiile existente în bazele de date ale organizațiilor ce se constituie centre-resursă pentru ONG-uri precum CENTRAS[1] sau FDSC[2]. O altă sursă de informare și verificare a datelor a constituit-o Forumul[3] ONG Dezvoltarea Societății Civile, forum înființat în 1994 ca o conferință anuală ce reunea o serie de organizații ne-guvernamentale ale societății civile cu scopul de a realiza, în parteneriat cu instituțiile statului, proiecte menite să aducă modificări la nivel legislativ.

O dezbatere importantă o constitutie aceea referitoare la tipul de organizare, sub formă de fundație sau de asociație, ce înseamnă, din punctul de vedere al legislației românești, acest lucru, ce presupune, și cum au luat organizațiile, liderii lor, decizia de a îmbrățișa o formă sau alta.

Din discuțiile purtate cu directorii executivi, președinții organizațiilor selectate, se desprinde un fel de tipologie, model, după care iau naștere, un fel de figură paternă care sfătuiește, susține și coordonează, adesea, apariția lor, iar în multe situații tatăl este unul singur, de sorginte americană.

După realizarea acestor interviuri s-a constat că sectorul neguvernamental românesc este populat de un număr finit de oameni, a căror carieră începe într-o organizație, și pe măsură ce alte noi organizații își fac apariția, aceste persoane se rotesc între ele, circulând în sector, împrumutând expertiză unii de la alții, creditând organizațiile pe care le frecventează cu reputația și renumele câștigate pe parcursul acestui drum.

---

[1] www.centras.ro.

[2] www.fdsc.ro.

[3] Forumul Organizațiilor Neguvernamentale din România, București, iunie 1997, Fundația CENTRAS.

Se întâmplă uneori și invers, instituția creditează persoanele, și le îmbunătățește imaginea la nivel reputațional.

De la înființare și până astăzi aceste organizații parcurg, în cei optsprezece ani analizați, 1990-2008, diverse etape, cu funcționări informale, în cazul unora, cu înregistrări formale în cazul altora, cu fluctuații mari de personal, cu căutări, cu prea puține planuri strategice, cu limitări date de contextul politic și gradul de profesionalizare al activiștilor din sectorul neguvernamental dar și al actorilor politici implicați în dialog, și cu tot felul de alte provocări impuse de contextul socio-economic al vremii.

Pe măsură ce societatea românească își parcurge etapele de democratizare, sectorul neguvernamental devine din ce în ce mai vocal și ajunge să obțină facilități din partea statului român. În ce măsură aceste facilități devin un instrument important în funcționarea organizațiilor sau devin un dar otrăvit din partea statutului, urmează a fi analizat în subcapitolul referitor la statutul de utilitate publică al organizațiilor neguvernamentale.

Când Occidentul are inițiativa

Apariția organizațiilor neguvernamentale în peisajul românesc încă de la primii zori ai democrației din primăvara lui '90 nu constituie un fenomen accidental sau doar o întâmplare fericită ce marchează destinul cetățeanului român, ci un demers bine țintat, profesionalizat, în cele mai multe cazuri, al unor organizații, în marea lor majoritate americane, ce aveau deja contacte stabilite cu disidenți politici români:

> „S-a întâmplat așa că tatăl meu era un fel de disident, de fapt disident teoretic, adică a scris o teorie a sistemului și niște studii pe marginea acestui subiect așa încât avea niște relații în diverse puncte interesate în Statele Unite unde și-a publicat aceste cărți și avea relații deci la Human Rights Watch, care avea un departament pentru Europa care se chema Human Rights Watch Helsinki, directoarea de acolo [...] ei au făcut *o mission*, la începutul lui ianuarie '90 pentru ca să vadă cum se desfășoară [...] În fine am avut mai multe, nu mai țin minte toate interesele lor în acel moment, dar țin minte că cea mai mare cantitate de timp am petrecut-o în jurul procesului, celebru atunci, a celor patru membri CEPEX, Bobu...nu mai țin mine, nu-i mai țin minte pe toți, și ei au trimis deci o delegație în România care să facă întâlniri și *fact finding mission*[1] în legătură cu acest proces și cu alte chestii legate de justiție, și le trebuiau oameni de încredere și care vorbesc engleză, care erau două calități greu de întâlnit la București. În ianuarie '90 nu vorbea nimeni englezește, și așa s-a întâmplat. Chestiune care s-a întâlnit cu un suflet arzător foarte doritor de activism și de dreptate"[2].

În primele ore de democrație românească o serie de organizații, dar si ambasade străine, aflate pe teritoriul românesc facilitează vizitele de analiză în teritoriu ale unor echipe de experți ce caută să indentifice posibili leaderi pe care să-i instruiască în domeniul activismului neguvernamental. Astfel de vizite pun bazele a ceea ce aveau să devină peste ani Asociația Pro Democrația, Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki, Open Society România, Centrul de Resurse

[1] Misiune de colectare de date.

[2] Interviu cu Vera Câmpeanu.

Juridice, Transparency International România, Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile și altele. Demersul nu era izolat în Sud-Estul Europei, ci făcea parte dintr-o strategie pentru ajutorul la dezvoltarea democratică a țărilor din fostul bloc sovietic. Așa s-a constituit strategia Fundației Soros, model pe care a pornit, mai apoi, și inițiativa Comisiei Europene:

> „Comisia Europeană avea o unitate foarte mică care se ocupa de democrație și societate civilă, [...], în lume, și din unitatea asta mică erau doi-trei oameni, printre care și șeful delegației din România, fost funcționar acolo, șeful delegației din anii '90, Karel Popp, care a văzut modelul Soros de fapt, adică dai resursele unui grup de oameni pentru a dezvolta programe și a finanța organizații, dar oamenii să fie locali, asta era ideea și să creezi un mecanism local. Și au văzut că modelul ăsta funcționează și s-au gândit că ar fi bine să facă și Comisia Europeană un model asemănător și așa au apărut Fundații de genul ăsta în Polonia, în Cehia, în Slovacia și România a fost, să zicem a patra, în același timp cu Bulgaria"[1].

În mod evident, nu este suficient să vii doar cu expertiză și bani într-o țară pentru a construi din temelii un sector neguvernamental, într-o zonă în care nu există nici prea multă informație, nici experiență și nici exercițiul democrației participative, al lucrului în echipă prin dezbatere de idei dincolo de orgolii. Există însă un ingredient vital pentru ca o astfel de inițiativă să aibă șanse de succes, și anume resursa umană locală. De aceea, situațiile în care expertiza străină s-a întâlnit cu entuziasmul local, identificând și posibili lideri locali, sunt cele care au dat naștere unor organizații active, longevive și cu o reputație de necontestat în domeniu.

Acesta este și cazul Asociației Pro Democrația care s-a înființat ca urmare a unei triple inițiative.

> „A fost o inițiativă a unui grup de studenți din București, 4 sau 5 studenți la diverse facultăți, toate astea se întâmplau după evenimentele din '89, deci primăvara lui '91. În același timp a fost o inițiativă a unui grup de oameni mai maturi, ca să zic așa, deci oameni în toată firea, din Brașov, conduși, la vremea respectivă de Adrian Moruzi, care a fost și primul președinte al Pro Democrației, și în același timp ideea de a face organizație civică, organizație de advocacy a fost și a ...a unor lucrători, dacă vrei, de la Institutul Național NDI din America. NDI a fost cel care de fapt i-a adus...le-a adus față în față pe cele două grupuri de studenți din București și grupul de oameni mai maturi din Brașov și le-a spus: «Dacă fiecare dintre voi, dacă tot dorește să facă o organizație civică, pe scară națională care să observe alegerile și să fie foarte *watch dogging* și așa mai departe, de ce nu vă uniți? Că dacă începeți din două locuri și cu forțe duble toată eficiența va fi și ea dublă». Ceea ce s-a și întâmplat".

Proiectul Susținerea democrației participative în România intră cu pași mari în cea de-a doua etapă. Începând cu luna octombrie administrația publică locală din 25 de comunități va iniția, cu ajutorul membrilor APD, câte un proiect de participare cetățenească. În principiu, mai marii celor 25 de localități vor organiza o serie de evenimente: întâlniri publice, focus grupuri, sondaje de opinie, etc, toate menite să colecteze opiniile cetățenilor cu privire la o anumită decizie ce urmează a fi luată.

---

[1] Interviu cu Ancuța Vameșu.

70 de aleși și funcționari publici din 15 dintre cele 25 de comunități au fost deja instruiți pe tema „Consultării cetățenilor în luarea deciziilor publice". Discuțiile din cadrul seminariilor au fost foarte practice și s-au concentrat pe modalitățile pe care administrația le poate folosi pentru consultarea cetățenilor. La final, fiecare echipă de proiect și-a planificat un proiect de implicare a cetățenilor în luarea deciziilor publice pe care îl va aplica, cu ajutorul colegilor noștri APDiști, pe parcursul următoarelor cinci luni.La finalul procesului de instruire, fiecare echipă și-a elaborat și un plan de proiect pe care îl va aplica în următoarele luni. Următorul seminar va avea loc în perioada 4-6 octombrie, la Băile Herculane.

Una dintre cele mai active organizații străine din sectorul neguvernamental s-a dovedit a fi Fundația Soros care a dat naștere unui număr însemnat de organizații românești, fie în mod direct, fie printr-un lanț ce a făcut ca organizațiile să se nască, mai apoi, una pe cealaltă, sau le-a sprijinit financiar la momentul înființării. Fundația Soros este așa-numitul tată american, umbrela protectoare sub care iau naștere Apador-CH care are mai apoi inițiativa înființării organizației Accept, care sprijină financiar Societatea Academică Română la înființarea sa, care înființează Open Society Institute, iar acesta din urma dă naștere, în 1998, organizației Centru de Resure Juridice, și care este unul dintre cei mai activi și importanți finanțatori de pe piața neguvernamentală românească a anilor '90.

De fapt, Fundația Soros a avut o serie de programe pe care le-a externalizat, înființând așa-zisele buline SOROS pe teritoriul României:

> „SOROS-ul a funcționat în România la începutul anilor '90 ca fundație mamă de sine stătătoare și în interiorul acestei Fundații, care se numea la vremea respectivă Fundația pentru o Societate Deschisă, acum se numește SOROS, aveau diverse programe, aveau programe pentru romi, aveau programe pe educație, aveau programe pe legal, și de asemenea, aveau filiale la Cluj, la Iași, la Timișoara. Iar în 1998 s-au gândit, întrucât programul pe legal era extraordinar de greu și de mult, de complicat, hai să facem o entitate de sine stătătoare, să încercăm să-i specializăm și ei să facă numai treaba asta. Și așa am apărut noi în 1998. În 2000 și-au dat seama că au făcut bine și că lucrurile merg cum trebuie și atunci în 2000 au luat deciza de desprindere a tuturor programelor în felul acesta. Și așa au apărut ceea ce în zilele noastre sunt bulinele SOROS în România, în număr de 13, dacă nu mă înșel, cum am spus pe specializări, în diverse locuri din țară, pentru că nu sunt toți în București"[1].

În ceea ce privește apariția ACCEPT:

> „Au fost mai multe încercări eșuate. A existat un grup în anii '90 care se numea Total 45, un alt grup era asociat cu organizația de drepturile omului care exista pe atunci și care a creat o oarecare nișă pe zona asta .... îmi scapă numele, nu e LADO, dar o să îmi vină numele, și care a dispărut la fel, ceea ce a făcut ca în 1994 să fie locul complet gol și atunci, ca să avem de unde pleca, am spus că cei care erau pe atuncea, am spus că era... era cazul să, măcar provocăm un discurs public pe tema dată, să promovăm o dezbatere a spațiului pe tema orientării sexuale. Au fost câteva dezbateri publice la UNESCO unde au fost inivitați și reprezentanți ai Bisericii, că în acele timpuri nu puteai să ai o opinie

[1] Interviu cu Georgiana Iorgulescu.

fără să fii secondat de un slujbaș. [...] Practic, o bună parte dintre primii activiști ai ACCEPT-ului au venit din zona Comitetului Helsinki, sau au gravitat în zona Comitetului Helsinki. Mă refer aici la Vera Câmpeanu, care era primul director al fundației SOROS la noi în România... pentru că Vera își amintește, ea a fost în momentele acelea, chiar de la începuturi, și pot să îți dau câteva sugestii legate de Vera. Mai mult decât atât, Vera era .... conducea programul de minorități la Comitetul Helsinki și ea a ținut să aibă în portofoliul Comitetului minoritățile sexuale, deși dacă mă întrebi pe mine, și o vei întreba și pe ea nu cred că a fost o decizie foarte populară, nici măcar în rândul colegilor ei activiști. Eu sunt omul care are o mare recunoștință pentru ea, pentru că în acele vremuri a avut verticalitate și mai ales persistență, deci nu s-a lăsat înduplecată, și în felul acela Comitetul Helsinki a devenit un pol al inițiativelor pro gay, ceea ce era mare lucru. Așa au apărut primele contacte cu Human Rigths Watch, cu International Gay for Human Rigths Comission, primele vizite de monitorizare în pușcăriile din România"[1].

Și dacă tatăl este american, atunci mama este europeană și se numește Comisia Europeană. Comisia Europeană trimite și ea consultanți, la începutul anilor '90, pentru a analiza posibilitatea înființării unor organizații. Astfel, Comisia Europeană trimite în 1993 la București un consultant danez pentru a înființa Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile pentru ca mai apoi FDSC să contribuie la apariția pe scena neguvernamentală românească a organizației Transparency International România, al cărei membru fondator instituțional avea să fie.

„Miklos Marshall, care este directorul regional pentru Europa și Asia Centrală acum, la vremea aia era director regional doar pentru Europa de Est, că între timp în atâția ani de zile s-au mai schimbat structurile, știu că a venit la București în 1995 și a discutat cu Ancuța Vameșu de la FDSC, cu Mike Popa, Marian Popa care la vremea aia era membru în consiliul director al FDSC-ului și cu Adrian Baboi Stroe, care la vremea aia lucra în departamentul de cercetare de la FDSC, însă nu s-a concretizat nimic. Era o perioadă în care ar fi fost hilar să încerci să înființezi o organizație de genul ăsta. Miklos a revenit în '98 la București, cred că Adi Baboi abia în '98 s-a întâlnit cu el, nu în '95, și s-au reînodat niște legături, atunci și Dan Manoleli, care era președintele boardului de la consiliul director de la FDSC, cred că a participat, și ușor ușor a început să se lege maioneza..."[2].

Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, nu apare accidental la București, însă, ci este parte din strategia Comisiei Europene pentru dezvoltarea societății civile în țările din fostul bloc comunist. Acest tip de organizație este înființat în toate aceste țări, astăzi fiind la limita de supraviețuire organizația din Ungaria, aproape de desființare cea din Bulgaria și încă activă cea din Slovacia. Cel mai bine a performat organizația românească:

„A fost un acord în baza căruia, sigur noi puteam să existăm și fără, dar ca să putem să derulăm program PHARE național pentru că banii Uniunii Europene la vremea aia, în afară de câteva scheme de granturi mici, gestionate de Comisie, veneau în programul PHARE numai la instituții publice și prin relație directă

[1] Interviu cu Florin Buhuceanu, fost Director ACCEPT.
[2] Interviu cu Codru Vrabie, Transparency International.

cu guvernul, să ai un program PHARE național avea nevoie de această relație cu guvernul. Teoretic banii ar trebui să-i primească guvernul, care mă rog, într-o modalitate oarecare să-i încredințeze unui organism care să facă asta. De exemplu, în Polonia exista un fond public, o fundație publică care se ocupa de mai multe programe, printre care și de acesta, deci li s-a dat și programul de societate civilă. În celelalte țări, însă, Cehia, Slovacia, a fost așa cum a fost și în România. Depinde, deci depindea foarte mult de tipul de relație dintre stat și societatea civilă, ca să spunem așa. În Polonia erau vremurile alea din '90 în care guvernele lor erau foarte democrate"[1].

Pentru că lucrurile nu pot fi niciodată foarte clar delimitate, nu putem reduce apariția organizațiilor neguvernamentale românești doar la formula descrisă mai sus. De aceea, vom spune că există și niște „veri prin alianță", câteodată de origine americană, altădată de origine europeană care au asemenea inițiative.

Astfel, Centrul pentru Jurnalism Independent este fondat, în 1994, de către Independent Journalism Foundation Inc, fundație americană fără scop patrimonial, cu sediul in New York. Demersurile acesteia încep în România încă din 1992.

„În 1992, cred, James Greenfield, care este fondatorul nostru, a fost invitat să participe la Praga, conferință pe tema jurnalismului în țările post-comuniste la vremea aceea. Și atunci a constatat că ceea ce numeau ei jurnalism este total diferit de ceea ce se practica în Europa Centrală și de Est și a luat atunci hotărârea să inființeze aceste fundații pentru a crește standardele jurnalistice. James Greenfield a fost la apogeul carierei sale jurnalistice redator șef la *New York Times*, a fost purtător de cuvânt al administrației Lyndon Johnson, deci un om cu multă greutate profesională, drept pentru care inițiativa i-a aparținut și ea a izvorât din constatarea unei discrepanțe între standardele jurnalistice și realitatea central și est europeană"[2].

„În'94 Centrul a fost înființat și condus până în 1997 de către Iolanda Stăniloiu, după care director a fost Florin Paznicu, din 97 până în 99"[3]. Din decembrie 1999 și până în momentul de față organizația a fost condusă de Ioana Avădanei.

Conform statutului[4], Fundația pentru Promovarea Jurnalismului Independent, are ca scop principal organizarea și sprijinirea dezvoltării unei activități jurnalistice independente, cu înalt grad de profesionalism. Acest scop urmează să fie materializat prin organizarea de cursuri și seminarii pentru pregătirea profesională a ziariștilor din presa scrisă și vorbită (presa vizuală nu căpătase, pe semne, avânt încă în anul 1994), organizarea de expoziții foto, conferințe, proiecții de filme, producerea de material pentru distribuție (broșuri și pliante), dar și înființarea unei biblioteci dotate cu echipament modern pentru cercetare[5]. Foarte multe sunt activitățile prevăzute statutar în documentele CJI. Printre cele mai interesante și în pas cu vremurile semnalăm: articolul 6 litera o) „să importe bunuri din străinătate, legate de obiectul său de activitate, donate fundației sau cumpărate de către aceasta" și litera p) „să

[1] Interviu cu Ancuța Vameșu, Fundația pentru Dezvoltarea societății Civile.
[2] Interviu cu Ioana Avădanei, Centrul pentru Jurnalism Independent.
[3] *Ibidem.*
[4] Statutul CJI, document inedit pus la dispoziție de către organizație.
[5] *Ibidem.*

procure și să devină proprietar al drepturilor de publicare și al mărcilor înregistrate sau al oricărei forme de proprietate intelectuală"[1]. Remarcăm că noțiunea de proprietate intelectuală este oarecum revoluționară pentru 1994, în special raportată la presă și nu la breasla scriitorilor.

Organul de conducere al unei astfel de fundații este alcătuit din Consiliul director compus din 5-7 membri, adică cei ce realizează conducerea curentă a activităților fundației. Acest consiliu director este numit la fiecare doi ani de către Consiliul de administrație și este compus din doi vicepreședinți, un secretar și un trezorier. Consiliul director mai are în componență președintele organizației, care nu se numește, și eventual încă doi membri fără funcții dar cu atribuții concrete în conformitate cu programele derulate. Patrimoniul fundației, la înființare, era de 3000 USD.

CJI este una dintre organizațiile despre care menționam la început că suferă de lipsă de arhivă electronică sau fizică, istoria sa fiind ascunsă între mormane de documente înghesuite dezordonat în niște sertare. Nici pagina de web a organizației nu oferă astăzi prea multe informații cu privire la programele derulate în primii ani, rapoarte anuale sau alte indicii care să ne ajute să analizăm nu doar modul în care aceasta a crescut dar și eventualele modificări de traiectorie survenite la nivelul scopului și obiectivelor anunțate. Un lucru ese cert, anunțata bibliotecă dotată cu echipament modern pentru cercetare nu pare să se fi realizat.

Totuși, raportul[2] de activitate pentru anul 2006, pus la dispoziție de actuala conducere a fundației, arată că acesta este anul în care se realizează totala desprindere de fundația mamă, cea care a înființat-o, organizația căpătând un organism de conducere, *board*, alcătuit exclusiv din profesioniști media din România. O nouă pagină de web și un newsletter facilitează, începând cu anul 2007 legătura dintre fundație și comunitatea media. Acesta ne arată că în 2006 CJI a beneficiat de 462,433.40 Euro pentru derularea proiectelor, bani proveniți în mare parte din asistență americană, prin linii de finanțare ale Ambasadei SUA la București sau prin USAID. Interesant este că deși acesta este anul în care se restructurează și-și declară independența față de fundația americană care a înființat-o, organizația beneficiază de 10,736.71 Euro de la Independent Journalism Foundationn, printr-un grant instituțional.

CENTRAS, Centrul de Asistență pentru Organizații Neguvernamentale, ia naștere ca urmare a închiderii, în 1994, a activității din România a fundației americane Fundația Internațională pentru Sisteme Electorale, prin programul intitulat *Vocea Civică*, de la care a preluat nu doar know-how-ul ci inclusiv mobilierul:

> „Înainte de a se înființa CENTRAS, prin '91, în România intervenit o fundație americană IFEST, Fundația Internațională pentru Sisteme Electorale, care era preocupată la vremea respectivă de a ameliora, de a lumina interlocutorii, îndeosebi în zona administrației, în zona politicului, în zona Parlamentului asupra ce înseamnă o lege electorală care să asigure un proces electoral liber și deschis. Și Institutul Republican și NDI au fost în zona respectivă foarte activi în România. Deci, IFEST a intervenit în vremea respectivă.... Se difuzau materiale traduse sau cărți aduse din State. S-a legat o echipă în această campanie cuprinzând tineri iar când s-a încheiat programul IFEST în România s-a pus problema ... totuși munca asta ... ce facem cu ea îi punem punct și gata, și a apărut ideea constituirii unei

[1] *Ibidem*.

[2] Centrul pentru Jurnalism Independent. *Raport de activitate-2006*. Document inedit obținut prin bunăvoința CJI.

fundații de drept român – CENTRAS care să aibă această misiune de a ajuta la crearea de organizații și la consolidarea celor existente. S-a plecat cu patrimoniul de imagine al IFEST, cu oameni formați de către IFEST, patrimoniul mă refer la dotare, echipamente pe vremea aceea calculatoare, imprimante, copiatoare pentru că nu erau așa de multe ca azi și așa a demarat"[1].

Pe parcursul anilor săi de existență, CENTRAS[2] a fost responsabilă de organizarea și găzduirea anuală a Forumului Național a ONG-urilor din România (12 ediții cu 150-200 de participanți pentru fiecare ediție), de publicarea revistei ONG-urilor intitulată *Atitudini*, adoptarea Legii sponsorizării în urma unei campanii căreia i s-au alăturat peste 500 de organizații, crearea unei baze de date online, interactive, cu peste 750 de organizații înregistrate, realizarea de seminarii și traininguri, editarea a patru manuale destinate uzului organizațiilor neguvernamentale, coordonarea a 6 campanii de conștientizare publică asupra prevenirii abandonului copilului dar și un program de internship pentru studenți la jurnalism. Pare generoasă și diversă activitatea acestei organizații. Arată ca și când duplică, pe alocuri, activitatea FDSC, doar că aici sunt și alți finanțatori implicați, nu doar Uniunea Europeană ca în cazul FDSC. Deci, avem o organizație care se dorește un centru de resurse pentru ONG-uri, de tipul FDSC cu baze de date și cu traininguri, care face campanii de prevenirea abandonului copilului, precum Salvați Copiii România, și oferă internshipuri tinerilor jurnaliști, precum CJI. Deși pare că CENTRAS și-a propus tot pentru tot, activitățile sale sunt în concordanță cu misiunea[3] organizației (anunțată pe pagina de web pentru că nu am obținut o copie a statutului organizației), și anume să contribuie la dezvoltarea democrației în România prin întărirea sectorului neguvernamental, iar pentru asta se dorește un partener strategic pentru toate tipurile de organizații și sprijină bunele practici și promovarea modelelor.

Cărțile Albe[4] produse în urma Forumurilor Organizațiilor Neguvernamentale, sunt mărturii ale configurației sectorului neguvernamental, evoluției acestuia dar și al provocărilor cu care s-a confruntat de-a lungul anilor. Forumurile nu doar adunau laolaltă ONG-uri din întreaga țară pentru ca activiștii lor să se cunoască și să facă schimb de experiență, ci generau idei și soluții aplicabile pentru o dezvoltare pe termen lung. Astfel, Forumul[5] din 1998 evaluează imaginea globală a sectorului neguvernamental și concluzionează că imaginea și comunicarea sunt cele mai serios afectate domenii de activitate ale sectorului. De aceea, se stabilește crearea unei baze de date centralizate pentru înregistrarea resurselor în relații publice. Această bază de date urmând să ofere informații despre experții în imagine din sector. Rolul CENTRAS fiind să inițieze o campanie de strângere de date despre persoanele ce au pregătire în domenii precum științele comunicării, relații publice, mass-media, publicitate, jurnalism, sociologie și marketing. Acești specialiști trebuiau să cunoască sectorul non-profit și să dorească să contribuie la creșterea imaginii sectorului. Tot acum se vorbește despre crearea unei baze de date cu jurnaliști din presa locală preocupați de problematica organizațiilor

[1] Interviu cu Ion Olteanu, CENTRAS.

[2] www.centras.ro

[3] www.centras.ro

[4] *Cărțile Albe* ale Forumurilor Organizațiilor Neguvernamentale, editate de Centrul pentru Asistență pentru Organizații Neguvernamentale, pentru perioada 1994-1998, documente inedite obținute prin bunăvoința CENTRAS.

[5] *Ibidem*.

neguvernamentale, bază de date menită a deveni instrument de lucru pentru ONG-uri cu scopul de a îmbunătății comunicarea dintre ONG-uri și mass-media și de a crește nivelul de vizibilitate al celei dintâi.

Din lipsă de documente (rapoartele anuale pentru CENTRAS sunt disponibile pe pagina de web doar pentru perioada 2003-2007) dar și datorită volatilității memoriei orale ale celor intervievați, precum și absenței unei arhive, nu putem spune în ce măsură aceste proiecte au fost realizate, în ce măsură misiunea de astăzi a organizației corespunde cu cea propusă la înființarea sa, după încheierea programului *Vocea Civică* al IFEST. Dar putem spune că CENTRAS este și astăzi, după 18 ani de la căderea comunismului în România, o organizație de referință, despre care se știe că promovează ideea unei comunități în care sectorul public, sectorul de afaceri și societatea civilă cooperează în spiritul democrației europene.

Salvați Copiii apare în aprilie 1990 ca o inițiativă a organizației cu același nume din Suedia dublată de inițiativa românească a LADO:

> „Cred că a fost o întâlnire foarte bună între un grup de oameni care se organizaseră în cadrul Ligii pentru Apărarea Drepturilor Omului, un grup de oameni care vroia să se ocupe cu precădere de drepturile copilului. [...] Tocmai în acea perioadă, deci la începutul anilor '90 până în aprilie s-a produs o întâlnire între un delegat al Salvați Copiii Suedia cu acest grup de oameni. Imediat ce, ca să spun, după ce imagini referitoare la copii au ajuns în toate televizoarele, inclusiv în al nostru, care ne-au șocat, iar străinilor...Străinii și suedezii au strâns foarte multe fonduri, au strâns semnături la începutul anilor '90, a venit chiar președintele Salvați Copiii cu semnături întregi luate de la persoane din Suedia, populația din Suedia, care cereau Președintelui Iliescu îmbunătățirea sistemului de protecție a copilui, au trimis imediat oameni pe teren, aici să vadă care e situația, cu cine ar putea să coopereze ca să poată ajuta, pentru că se strânseseră bani și chiar vroiau să ajute și s-a produs această întâlnire între grupul care deja se formase pe lângă LADO dar cu dorința de a se implica, de a ajuta copiii cum probabil am avut cu toții atunci sau mulți dintre noi..și un reprezentant o doamnă, de la Salvați Copiii Suedia care a venit aici"[1].

Salvați Copiii România promovează și apără drepturile copilului în România dar acționează și ca un grup de presiune încercând să modifice mentalitatea opiniei publice față de problemele copilului, să influențeze autoritățile în asumarea responsabilităților ce le revin în promovarea drepturilor copilului. Pentru a înțelege exact cum se materializează asta este suficient să ne uităm la raportul[2] anual pentru 1993: 23 516 copii au beneficiat de programe și/sau sprijin material, 1171 de copii cu vârste cuprinse între 7 și 14 ani au devenit membri ai cluburilor planetarilor[3], 88 de copii instituționalizați sau cu risc de abandon au fost reintegrați în familiile lor naturale, 4000 de copii au fost testați în cadrul programului medical privind retracțiile musculare de natură iatrogenă, 97 dintre aceștia au fost operați, 428 de copii au participat la tabere organizate de Salvați Copiii, 125 de copii ai străzii din București

[1] Interviu cu Gabriela Alexandrescu, Salvați Copiii.

[2] Raport anual 1993, Salvați Copiii, document inedit obținut prin bunăvoința organizației.

[3] Activități ecologice desfășurate de Salvați Copiii cu scopul de a educa și modifica mentalitatea privind protecția mediului.

au fost investigați și li s-a acordat asistență și 72 de copii separați de părinții lor au beneficiat de asistență socială internațională.

LRSM, Liga Română pentru Sănătate Mintală, este o inițiativă românească a medicului Bogdana Tudorache, care în 1995, împreună cu un grup de prieteni, preia modelul belgian al Ligii Belgiene pentru Sănătate Mintală, secțiunea Franceză:

> „Deci, promotorul acestei organizații și al acestei idei de sănătate mintală în România aș putea spune că este doamna doctor Bogdana Tudorache, președinta organizației, cea care a înființat organizația împreună cu un grup de prieteni și de profesioniști în același timp și care credeau că în afara psihiatriei clasice, așa cum arăta ea la începutul anilor '90, trebuie făcut și altceva. Șansa a fost ca dumneaei să aibă acces în afara țării și atunci a văzut și ce se întâmplă peste graniță și, în principiu, cred că modelul pe care l-am luat noi a fost modelul unei organizații belgiene care se cheamă Liga Franceză, Liga Belgiană parte franceză, pentru că e una și pe parte flamandă, dar cu ei s-a întâlnit primii, deci Liga de Sănătate Mintală Belgiană secțiunea franceză, ca să spun așa"[1].

Fundația ICAR, apărută în 1991, este tot o inițiativă românească inspirată după un model danez de asistență medicală pentru refugiații ce trecuseră prin anumite traume în țările lor, ducând la apariția în sectorul neguvernamental românesc a unei organizații ce a dorit să înglobeze medicina și drepturile omului:

> „Din 1991 am început, în mod neoficial pentru că la vremea aia am fost responsabilă pentru partea română a unui studiu despre violență, și am avut parte, de fapt studiul a fost demarat de danezi, a fost studiul lor, a avut o parte retrospectivă, una prospectivă, în sfârșit a fost o colaborare destul de interesantă și am fost la una dintre instrucțiuni, la una din sesiunile de instructaj la ei și am vizitat diverse obiective atunci, printre care și diverse organizații neguvernamentale și una dintre aceste organizații se ocupa de refugiați, deci acorda servicii medicale, asistență medicală refugiaților. Și nu oricăror refugiați ci celor care trecuseră prin anumite traume în țările de origine și care aveau consecințe medicale. Și așa am luat contact cu domeniul ăsta de activitate care era foarte, este încă, nou în materie de durată în timp pentru că e la limită între drepturile omului și medicină, în sensul că înglobează, de fapt, ambele sfere, în asistența care se acordă acestui grup țintit reprezentat specific de victime și supraviețuitori ai relelor tratamente, ai torturii, violenței de stat, în principal ăsta este obiectul cu care ne-am ocupat noi, că era vorba de deținuți politici și de refugiați din motive politice"[2].

La rândul său, Asociația Romani Criss ia ființă în urma unui efort comun a două institute de cercetare sociologică, unul din Paris și celălalt din București.

> „Perioada '90-'93 a fost o perioadă în care liderii rromi, din perioada de dinainte de revoluție, încercau să se uite un pic la problematica rromă dar alături de alții ,care au venit în mișcarea rromilor după 90, au început să se preocupe de chestiunea rromilor și încercau diverse forme de organizare la momentul respectiv. S-a făcut această federație etnică a rromilor care practic era o formațiune

[1] Interviu cu Raluca Nica, Liga Română pentru Sănătate Mintală.
[2] Interviu cu Camelia Doru, ICAR.

din care făceau parte mai mulți lideri din mai multe domenii și în cadrul acestei federații etnice a rromilor ei au hotărât că este bine să se facă un centru de studii și intervenție socială... Faptul că Centre de Research Țigani de la Paris a fost un membru fondator a fost o decizie tocmai pentru a da credibilitate și de a avea și alți parteneri dincolo de componenta rromă, de a avea parteneri credibili pe partea de cercetare. Și acolo era un institut de cercetare, cel din România era tot un institut de sociologie"[1].

Pe măsură ce sectorul neguvernamental românesc începe să prindă contur, oamenii încep să capete experiență și proiectele lor încep să se nuanțeze, ducând la nevoia specializării pe un domeniu anume. Așa se întâmplă că încep să apară organizații românești desprinse din alte organizații românești. Acesta este și cazul organizației Terra Mileniul III, ce se naște în decembrie 1997, iar umbrela din care se desprinde este organizația de mediu Tineretul Ecologist Român, care devenise o organizație mare ca domeniu și s-a simțit nevoia apariției unei organizații care să lupte pentru combaterea schimbărilor climatice.

Un caz aparte îl consitutie apariția unui organism ce ar putea fi o firmă privată românească, revista *Academia Cațavencu*, dar care se înființează pe structura unui ONG și în cadrul căruia apare, ca un fel de departament, ceea ce mai târziu avea să devină Agenția de Monitorizare a Presei. Dar cum este imposibil să ai un ONG care produce profit, Academia Cațavencu devine mai târziu companie de drept privat, iar departamentul ONG, dacă putem să-l numim așa, continuă să își desfășoare activitatea acest organism confundându-se pentru o bună perioadă de timp cu revista, deși a desfășurat activități tipice de ONG, împărțind cu revista un singur nume, Mircea Toma. Mircea Toma reușește în 2007 să legitimeze ca ONG acest departament desprins din revistă sub denumirea de Agenția de Monitorizare a Presei. Acesta este un caz atipic pentru mediul asociativ non-profit românesc.

„Prin '93, am început să, s-a născut o ideea, un coleg de-al meu, Ioan T. Morar. Eu făceam un fel de monitorizare pentru o rubrică din ziar a presei din România, la modul revistă comentată a presei, și mă supăra naționalismul în exces din discursul mass-media și făceam un rudiment de monitorizare. În paralel, niște texte ca să fac analiză de discurs. Dar, Ioan T. Morar văzând chestia asta a descoperit că există finanțatori pe proiecte care seamănă cu ceea ce făceam noi, a dat ideea să facem o chestie mai structurată și s-a născut primul proiect finanțat de National Endowment for Democracy... Receptorul fiind persoana juridică, Așezământul Cultural Academia Cațavencu în '93, din experiența acumulată atunci am clădit din aproape în aproape succesive proiecte care vizau în principiu măsuri ale comportamentului jurnalistului,cu scopul de a-i oferi un feed-back de calitate profesională"[2].

„Noi nu ne-am născut ca organizație, ne-am născut ca activitate, am făcut un proiect, în 1993, '94, cred că '94"[3].

În mod evident, inițiativa străină este vitală, rolul jucat de Fundația SOROS, din care s-au desprins apoi o serie de ONG-uri specializate, este de necontestat, expertiza

[1] Interviu cu Magda Matache, director Romani Criss.
[2] Interviu cu Mircea Toma Agenția de Monitorizare a Presei.
[3] *Ibidem*.

și ajutorul financiar de peste graniță fiind dublate însă de un entuziazm național, de o dorință extrordinară de schimbare, de expunere și de aliniere la modelele performante. Tineri lideri încep să-și contureze expertiza și să influențeze și alte organizații, fie afiliindu-se la ele sau conducându-le pentru o anumită perioadă de timp. Apoi, organizațiile românești dau și ele naștere la alte organizații, în timp ce alte modele occidentale sunt transferate în România și adaptate la nevoi.

Asociație sau Fundație?

Cadrul legal pentru exercitarea dreptului la liberă asociere, promovarea valorilor civice ale democrației și statului de drept, pentru realizarea unui interes general, local sau de grup, a fost asigurat de-a lungul timpului, de la 1 ianuarie 1990 încoace, de trei mai acte juridice: Legea 21 din 1924, Ordonanța de Guvern 37 din 2003 și Ordonanța de Guvern 26 din 2008, actualizată ultima oară în 2008.

Până la data de 30 aprilie 2000, organizațiile neguvernamentale se constitutiau în baza Legii 21 din 1924, lege ce a fost abrogată prin Ordonanța 26 din 2000. Legea[1] stipula obligativitatea asociațiilor și a așezămintelor fără scop lucrativ sau patrimonial să-și dobândească personalitatea juridică doar pe baza unei decizii motivate a tribunalului civil în circumscripția în care se constituiau, după ce se cerea avizul ministerului în competența căruia cădea scopul asociației.

În accepțiunea textului legii cunoscută sub numele de Legea Mârzescu, la articolul 31, Asociația[2] este definită ca fiind convenția prin care mai multe persoane se reunesc aducând propria contribuție materială pentru un scop ce nu urmărește foloasele personale sau patrimoniale. Scopul asociației, în conformitate cu același articol menționat, poate corespunde unor interese generale ale unei colectivități sau doar unei categorii sociale din care asociații fac parte, sau chiar să corespundă unor interese personale nepatrimoniale ale membrilor asociați.

Pentru a înființa o astfel de asociație trebuie[3] indentificat ministerul în a cărui competență intră asociația, în funcție de domeniul în care activează aceasta. În situația în care scopurile asociației nu sunt suficient caracterizate și nu se poate identifica ministerul căruia îi revine competența, atunci aceasta intră sub supravegherea Ministerului de Interne. Inspectorilor le revine, în acest caz, sarcina să cerceteze dacă fundațiile și asociațiile funcționează potrivit actelor de fundație sau actelor lor constitutive. Articolul 22 din capitolul II explică că asociația trebuie compusă din 20 de membri și să prezinte statute agreate de toti asociații, precum și decizia unanimă a acestora de a constitui un patrimoniu social distinct.

Legea 21 din 1924 definește fundația ca fiind actul prin care o persoană fizică sau juridică constituie un organism autonom, cu patrimoniu propriu, în scopul realizării unui scop ideal, de interes obștesc.

Noutatea pe care o aduce Ordonanța 26 din 2000[4], aprobată prin Legea 246 din 18 iulie 2005 și revizuită prin MOF 855-19.12.2008[5], în privința asociațiilor și fundațiilor

---

[1] http://www.stiriong.ro.
[2] *Ibidem*, art. 31.
[3] *Ibidem*, litera E, articolul 21.
[4] www.just.ro.
[5] http://www.stiriong.ro

o constituie înscrierea în registrul asociațiilor și fundațiilor de la grefa judecătoriei în circurmscripția în care organizația urmează să își aibă sediul, introducându-se necesitatea dovedirii disponibilității denumirii, document ce este eliberat de către Ministerul de Justiție. Se mai introduce necesitatea existenței unui cenzor sau unei comisii de cenzori precum și statutul de utilitate publică.

La înființarea lor, organizațiile au mai degrabă motivații pecuniare sau motivații ce țin de dificultatea sau ușurința procesului de înființare, decât unele legate de definirea lor, atunci când decid între formula asociației sau a fundației. Motivațiile pecuniare se referă la patrimoniul pe care organizațiile trebuie să-l depună la bancă, înainte de a se înființa. „Din evaluarea noastră, parcă e mai ieftin să faci o asociație decât o fundație"[1].

> „În esență la asociație mai mulți oameni își pun împreună resursele pentru a rezolva probleme care sunt de interes pentru ei ca membri ai acelei asociații. În timp ce la o fundație, fie o persoană fie mai multe pun la dispoziție un anumit fond de resurse cu scopul de a se rezolva o altă problemă care nu are nici o legătură cu ocupația lor sau interesele lor obișnuite. Din nefericire, în România s-au făcut și asociații și fundații oarecum nediscriminator, în funcție de obiect de activitate și așa, sub forma societăților non-profit"[2].

O altă motivație o constituie formula organizatorică, modalitatea de a conduce o astfel de organizație, cât de democratică este, cine ia deciziile și cum:

> „Iar partea practică de organizare și misiunea și toate celelalte chestii mai concrete s-au născut din foarte multe discuții între aceste două grupuri, între acești oameni. Cred că, nu, ...îmi amintesc discuții interminabile zi și noapte, nu mai știu câte au fost dar în urma acestor discuții s-a născut ideea de a face o organizație de membri și nu de specialiști, de a organiza la scară națională în sensul de a avea mai multe filiale sau cluburi cum le numeam, știu că se numesc și acuma, ideea de a se focaliza pe observarea de alegeri, pe educație civică cum spuneam noi momentul respectiv... Plecând de la ideea fundamentală că noi suntem organizație de membri, vrem să fie caracterizată printr-o democrație internă cristal, fără nici un fel de pată, de aici am început să scriem și să punem toate lucrurile astea într-un statut" [3].

Desigur, democrația participativă este o noțiune la care activiștii sectorului neguvernamental aderă fără rezerve, dar uneori preferă formulele în care deciziile se iau mai rapid, deci mai puțin participativ, fând astfel ca organizația să fie mai dinamică.

> „E bine să existe asociație pentru că o să fie reprezentativă pentru membru, dar din punct de vedere al conducerii și ... din punct de vedere foarte practic, în felul cum se conduce mai ușor o organizație, era mai bine să fie fundație...O fundație se conduce mai ușor pentru că nu depinzi de..., cum se cheamă.., discuții, dezbateri prelungite care să te țină pe loc atunci când tu vrei să acționezi, da...?.

---

[1] Interviu cu Mircea Toma, Agentia de monitorizare a presei.
[2] Interviu cu Ion Olteanu, CENTRAS.
[3] Interviu cu Alina Inayeh, Asociația Pro Democrația.

Fundația este din punct de vedere democratic mai puțin cronofagă, ai un consiliu director afectat fondului, cinci oameni sau șapte oameni cu care poți să discuți o problemă și să iei o decizie repede"[1].

„Fundațiile sunt patrimonii care servesc unui scop de interes public. Conform definiției Centrului European al Fundațiior (European Foundation Centre), Fundatiile de interes public se bazează pe un patrimoniu (întocmit ca în legea română) și au scop bine definit. Nu au membri sau acționari și sunt persoane juridice distincte fără scop lucrativ. Ele au o sursă stabilă de venit, care le permite să planifice și să își realizeze menirea pe termen mult mai lung decât companiile (care trebuie să furnizeze profit acționarilor) sau chiar guvernele (care dau socoteală electoratului). Britanicii le numesc *trust*, olandezii *stichting*, filandezii *saatio*, francezii *fondation*, germanii *stiftung*, italienii *fondazione*... Finanțarea lor provine dintr-un patrimoniu dedicat (*endowment*, cum se numește legatul sau donația aceasta în lumea anglo-saxonă), sau din strângere de fonduri de la public. Acest patrimoniu dedicat poate fi material sau financiar și este menționat în actul de constituire care include, de asemenea, scopul și relativa permanență a unei astfel de organizații. În toate cazurile, fundațiile trebuie să servească unui scop public –fundațiile nu pot servi nevoile unui grup sau categorii sociale restrânse, cum ar fi membrii unei familii sau un cerc închis de beneficiari. O fundație își folosește resursele pentru a-i sprijini pe alții – organizații, indivizi – sau pentru a-și derula programe proprii. Unii le descriu ca fiind capitaluri de risc filantropic."[2]

Există și organizații care meditează îndelung la forma de constituire și iau decizia pe baza scopului pe care îl urmăresc, indiferent de celelalte neajunsuri pe care le poate aduce cu sine această formă de organizare.

„Că era ceva mai aproape de ce se dorea să fie Apador-CH, adică un grup de oameni interesați de subiectul acesta al respectării drepturilor omului în România, un subiect fierbinte la începutul anilor '90, după părerea mea fierbinte și în ziua de astăzi dar numai că societatea nu prea mai bagă de seamă și asta este forma cea mai potrivită de organizare a unui grup de oameni care are, mă rog, un scop comun, urmăresc un scop comun. Fundația are un alt rol, ea e concepută mai ales, să nu uităm că la momentul acela se folosea la înființarea de asociații și fundații Legea lui Mârzescu, cea veche din 1924 și fundația a avut mereu un alt scop, era, ca și concepție, era mai mult afectarea unor fonduri pentru un anumit scop, nu era un grup de oameni care vor să facă ceva deci pe scurt și în limbaj puțin juridic, după părerea mea, asta este diferența dintre o fundație și o asociație"[3].

Pentru organizațiile înființate în '90-'91, care nu aveau modele pe piața românească asociativă, modele de la care să învețe sau de la care să se inspire, a fost dificil să se decidă asupra formei de organizare, poate și datorită faptului că legislația nu făcea o distincție clară între asociații și fundații. De aceea, alegerea făcută nu a fost una legată de scopurile asocierii și nici legată de cât de facil sau nu se conduce o organizație într-o formulă sau alta.

---

[1] Interviu cu Codru Vrabie, Transaprency International.

[2] *România 2010. Sectorul neguvernamental-profil, tendințe, provocări*, Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, București, 2011 p. 64.

[3] Interviu cu Diana Hatneanu, APADOR-CH.

„Nu era nici fundație, nici organizație și legea organizațiilor la vremea aia era destul de neclară. Aveau membri fondatori, aveau adunare generală era un grup de 50 de oameni care au semnat, la un moment dat ne-a fost foarte greu să definim în statut cine, ce rol au avut în momentul în care organizația a fost înființată. Însă ceea ce mi-a fost mie cel puțin foarte clar a fost că unul dintre liderii ce au înființat organizația, Nicolae Gheorghe, el și-a dorit tot timpul să câștige legitimitatea și implicarea mai multor rromi și ăsta e motivul pentru care în loc de 3 el avea 50 de semnături, încerca să implice oameni cât mai mulți în cât mai multe activități."[1]

În timp ce fundația părea să fie o organizație care este condusă de la centru, fără implicarea membrilor și fără ca ea să aibă neapărat membri, dându-i o aură de stabilitate și longevitate, asociația era percepută ca o formă de organizare bazată foarte mult pe numărul de membri și pe contribuția lor la dezvoltarea activităților desfășurate, dar în special ca o organizație ce depinde de finanțare, pe când fundația părea să aibă deja un finanțator dedicat.

„Fundație pentru că era o dovadă de stabilitate, mai ales că legislația noastră permitea și nu făcea diferența decât în ce privește stabilitatea, mai degrabă să zicem că era vorba despre o.....un fundament, să zicem, o investiție pe termen lung, în speță atunci când vorbești despre adus probleme de sănătate mintală nu poți să faci decât investiții pe termen lung și promisiuni care pot fi ținute pe termen lung și atunci ăsta este unul dintre motive."[2]

Din punct de vedere legal, din totalul de 59 286 de organizații neguvernamentale înregistrate, în iunie 2009[3], 42 785 sunt asociații, 16 415 sunt fundații, 64 sunt persoane juridice străine iar 21 sunt organizații a căror formă de constituire nu se precizează, după cum arată graficul de mai jos. Această diviziune demonstrează nu apetitul pentru asociativitatea participativă, așa cum am arătat mai sus, ci faptul că o asociație necesită un depozit bancar mai mic, deci e mai lesne de înființat, se adresează beneficiarilor, deși nu toate au beneficiari, abordează problematici de interes general și își trag forța din numărul de membri.

[1] Interviu cu Magda Matache, Romani Criss.
[2] Interviu cu Roxana Braga, Estuar.
[3] Data l-a care s-a solicitat Ministerului de Justiție această informație.

Figura 1

Organizații neguvernamentale înregistrate în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor

Tipuri de organizații neguvernamentale înregistrate în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor din totalul de 59286

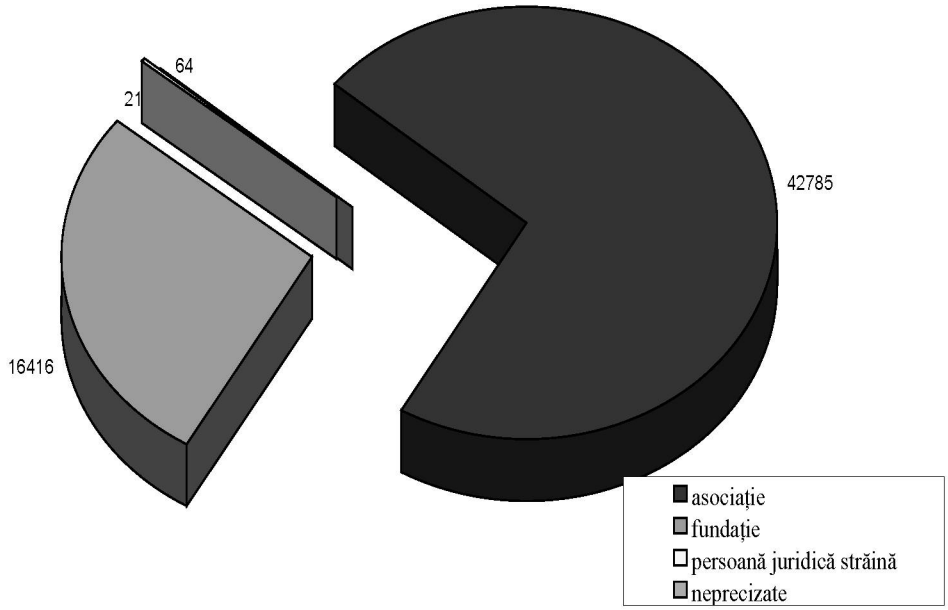

Asociații sau fundații, organizațiile se consideră, în mare parte, indiferent de forma lor de organizare, organizații de experți, de specialiști în problematicile pe care ele le abordează. Chiar și asociațiile, care în conformitate cu prevederile legale ar părea mai degrabă niște organisme reprezentate prin numărul lor de membri, ca luându-și forța de acțiune din puterea pe care ți-o dă mobilizarea unui număr cât mai mare de oameni, se proclamă adesea ca organizații de specialiști și nu de membri.

> „Deci, Pro Vobis este ca formă juridică asociație, avem 12 membri, persoane fizice care nu pot să zic că sunt experți pe domeniul voluntariatului deși , de exemplu, unii dintre angajați sunt și membri în organizație dar aș zice că e o organizație de indivizi pur și simplu care au fost interesați la un moment dat sau altul de această tematică și au devenit membri, nu sunt .... nu-i genul de organizație cu membri extrem de activi, deci oamenii își fac treaba dacă îi chemi la adunare generală și așa și mai trec pe la sediu și întreabă ce mai faci, dar sunt și membri pe care îi vedem destul de rar și care apar la momentele absolut necesare."[1]

[1] Interviu cu Cristina Riegman, Pro Vobis.

Alte asociații, constituite în jurul unei idei ce stârnește mult entuziasm în rândul intelectualilor, atrăgând un număr mare dintre ei, sunt în fapt asociații de experți și nu de membri, neadresându-se unor beneficiari indentificați ci abordând chestiuni de importanță națională:

„Este probabil un amestec pentru că în momentul în care s-a înființat SAR a adus laolaltă un număr impresionant să zic așa de lideri formali sau informali. Deci, printre oamenii SAR sunt ca de exemplu Patapievici, Pleșu până la celebrul Dan Grigore care este pianist. Deci, sunt oameni care până în 1996 erau interesați de evoluția României spre Europa și care au decis să pună laolaltă această organizație. Chiar dacă vizibil din partea SAR-ului sunt mai mult persoane care sunt executive sau persoane care sunt angajate ale organizației, membrii joacă în continuare un rol foarte important ..."[1].

Calitatea de expert, de specialist, este cea care face, în cele din urmă, posibilă apartenența la acest tip de asociații. Nu este suficient să fii motivat. Să-ți dorești o modificare sau să dorești să îți aduci contribuția într-un domeniu sau altul de activitate al unei astfel de asociații pentru ca să obții calitatea de membru. Sunt asociații elitiste, precum Apador-CH sau Transparency International, la care te înscrii pe liste de așteptare, te supui unui proces de selecție și te expui și la un eventual refuz:

„Acuma cu siguranță nu putem să ne lăudăm a fi o organizație de membri ținând cont că avem un număr destul de mic de membri, în momentul de față avem în jur de 20 membri activi și încă vreo 14-15 susținători, mereu în ultimii ani ne-am învârtit pe la cifra asta și mai mult de 35 nu am avut, de când știu eu despre ce este vorba, deci e greu de vorbit de o organizație de membri în condițiile acestea, niciodată nu și-a propus Apador-CH să fie organizație de masă, cum, de exemplu, este Pro Democrația care are unul din scopuri să aibă mulți membri și împrăștiați în toată țara, dar, pe de altă parte, mă rog tot în sprijinul ideii că probabil este o organizație de experți mai mult e faptul că pentru a deveni membru al Apador-CH trebuie să dovedești că ai o anumită experiență în domeniu, adică nu oricine de pe stradă ar putea fi acceptat, nu ăsta a fost scopul. Ca să devii membru, trebuie să ai o experiență oarecare în domeniul drepturilor omului demonstrată, nu numai interes și membrii adunării generale votează dacă respectiva persoană devine sau nu membru al Asociației"[2].

Chiar și atunci când vorbim despre asociații de membri, pe structura clasică, aceasta nu implică în mod necesar existența unui așa-numit *membership* bazat pe cotizații. În cel mai bun caz, există cotizații simbolice la a căror plată se renunță cel mai adesea ulterior.

„La început a fost, la vremea aceea da, dar evident că a costat mult lansarea aceea și nu ar fi ajuns cotizațiile chiar dacă le-ar fi plătit toată lumea atunci, pur și simplu au fost contribuții voluntare, a dat fiecare cât a putut." [3]

---

[1] Interviu cu Suzana Dobre, SAR.
[2] Interviu cu Diana Hatneanu, APADOR-CH.
[3] Interviu cu Adrian Baboi-Stroie, Transparency International.

Asociații sau fundații, organizațiile neguvernamentale românești nu par a își limita activitatea în funcție de forma de constituire, care, după cum am demonstrat aici, a fost pervertită, ci se concentrează pe ideea de la care s-a pornit înființarea, urmărind scopul și obiectivele propuse, ajustându-le de-a lungul anilor, unele dintre ele renunțând la beneficiari, acolo unde ei au existat inițial, și devenind asociații de experți, altele continuând să-și mărească numărul de membri pentru a îi asigura prezența pe întreg teritoriul României.

Circuitul oamenilor în sectorul neguvernamental

Am descris mai sus modalitatea în care organizațiile ajung, la un moment dat, să înființeze alte organizații, împrumutând una de la cealaltă expertiză, bază materială, suport tehnic și logistic, iar uneori resursă umană. Ei bine, pentru că în anii '90 resursa umană disponibilă pentru un sector atât de nou și de neprofitabil era extrem de limitată, ajungem ca în câțiva ani să vorbim despre un număr restrâns de persoane ce se mută de la o organizație la alta sau poartă simultan mai multe mandate, reprezentând, la diverse niveluri, organizațiile respective. Pentru exemplificare menționăm cazul primului director al Fundației Soros din România, Vera Câmpeanu, care este simultan voluntar la Asociația Pro Democrația, pe care o găsim mai apoi în poziția de Director Apador-CH, pentru o scurtă perioadă de timp, iar după aceea în calitate de membru fondator Accept și coordonator de programe la National Democratic Institute:

> „Domnul Soros care voia să deschidă o fundație la București și care avea nevoie de cineva cu aceleași calități Helsinki Watch în linii mari, mi-a propus să fiu director la această fundație, deci am fost primul director executiv al Fundației Soros"[1].
>
> „Eu am început să lucrez cu Pro Democrația în '91...dar nu eram membru, nu eram în *staff* eram *adviser*, eram voluntar dar de fapt am fost un fel de eminență cenușie în primii... un consultant voluntar.... La comitetul Helsinki, care m-a curtat destul de multă vreme,... am acceptat să lucrez în '93 dar până atunci am lucrat de exemplu 6 luni, am lucrat cu un cuplu de americani care au fost primii oameni care au venit în România de la NDI să facă prima evaluare a sistemului juridic în România și am lucrat cu ei 6 luni"[2].

Anii de început de existență ai organizațiilor neguvernamentale sunt ani marcați de multiple transformări de substanță, de la scopul și misiunea acestora, la tipul de activități derulate, tipul de lideri ce se afirmă în sector și își multiplică expertiza, purtând deseori mai multe „pălării" în același timp. Pare că este suficient să începi să activezi la o organizație, voluntar sau angajat, sau să intri în contact cu un activist ONG de marcă, pentru a rămâne în sector, a face carieră și a-ți lega numele de o serie de alte organizații.

> „Când eram student, țin minte, cu colegii mei am vrut să scoatem o revistă și Fundația Soros avea la vremea aceea programe de finanțare a publicațiilor culturale și academice și noi am fost foarte ambițioși atunci. Nu erau reviste studențești,

[1] Interviu cu Vera Câmpeanu.
[2] *Ibidem.*

> erau reviste academice și atuncea ștacheta era undeva foarte sus și a fost ambiția noastră sa scoatem o revistă la standarde academice înalte ca nivel editorial, inclusiv cu profesorii din străinătate. Și ne-am dus acolo și Ancuța Vameșu era coordonatoarea acestui program de finanțare și așa am cunoscut-o eu"[1],

ne spune Adrian Baboi Stroie, primul director executiv al Transparency International România. Adrian Baboi-Stroie intră în contact cu ONG-urile în vremea studenției, în mod accidental am putea spune, pentru ca mai târziu, după absolvire, să devină coordonator de proiect la FDSC, de unde află despre intenția de a se înființa Trasparency International România și începe să facă demersurile necesare pentru înregistrarea formală a acesteia. Mai târziu, după încheierea experienței cu TI România, Baboi-Stroie devine expert al Comisiei Europene, pentru ca astăzi să-l găsim în poziția de consultant la Agenția de Monitorizare a presei.

Ancuța Vameșu, este coordonator de programe la Fundația Soros pentru ca mai apoi să devină director executiv la Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile. Pe Renate Webber o găsim la Soros, la APADOR-CH și la Centrul de Resurse Juridice. Florin Buhuceau, fost director ACCEPT, este într-o vreme și președinte al Centrului de Resurse Juridice, simultan cu poziția de director deținută la ACCEPT, iar la începutul carierei de ONG-ist este coordonator de program la Romani Criss:

> „Lucram la SOROS, mă ocupam de organizații neguvernamentale, aveam două programe mici, în afară de, mă rog, aveam niște programe de burse și alte lucruri pe care le gestionam, dar aveam două programe mici, pentru că, mă rog, dimensiunea așa era în strategia Fundației de la vremea aia, nu erau foarte importante [...] pentru organizații neguvernamentale, și începusem un program de administrație publică locală de dezvoltarea, să zicem, a administrației publice locale de autoguvernare, descentralizare. Și ocupându-mă de programul de ONG-uri au venit la mine și m-au întrebat dacă nu aș vrea să-i ajut să facă asta. Și așa am început să mă ocup de FDSC în 93-94"[2].

Alina Inayeh, își începe cariera direct de pe băncile facultății, în calitate de Director Executiv al Asociației Pro Democrația pentru ca mai târziu să devină coordonator de program la National Democratic Institute, filiala din România, și mai târziu director al acestei organizații în Rusia. Entuziasmul anilor '90 face posibilă nu doar crearea de organizații neguvernamentale peste noapte, dar și începerea unor cariere fulminante, într-un total vid de experiență, apelând la calitățile native ce dau naștere unui lider, totul rezumându-se la voință și capacitatea de a investi tot timpul disponibil.

> „Eram în București, eram un grup de studenți de la geologie, eu, de la.....mi se pare că automatică, nu mai știu facultatea, unul de la electronică, deci de unde naibii expertiză? Și aveam toți 24 de ani și abia ieșisem din comunism. Cei de la Brașov erau mai citiți, fiind oameni mult mai în vârstă, deci erau la vreo 40 de ani, mi se pare toți, nu erau disidenți, departe de așa ceva. Nu erau nici comuniști bineînțeles, dar erau oameni care citiseră, știau, aveau o idee, aveau ceva idei teoretice, vagi. Noi nu aveam nici o idee, eram foarte plini de elan și, cam așa..."[3]

---

[1] Interviu cu Adrian Baboi-Stroie, Transparency International.
[2] Interviu cu Ancuța Vameșu.
[3] Interviu cu Alina Inayeh.

Un alt model de carieră în mediul asociativ este cel al voluntarului. Într-o perioadă în care românii nu erau foarte entuziaști să se voluntarieze pentru mai nimic[1], atipic oarecum, o mână de oameni își încep cariera pe aceeastă linie. „Sunt în cadrul APD încă din 2001, când eram în primul an la Facultatea de Științe Politice", ne spune Ana-Maria Moșneagu, care ajunge mai apoi Director Executiv al organizației[2]. „Am început în 2001 ca voluntar, după care în 2002 după vreo 8-9 luni am avut un contract pe o perioadă determinată, iar începând cu iulie 2002 lucrez pe contract cu perioadă nedeterminată momentan", ne declară Ionuț Sibian care conduce astăzi una dintre cele mai vizibile și active organizații, FDSC[3].

Se pot constata, din analiza traiectoriei profesionale a acestor lideri de organizații neguvernamentale, cel puțin două modele de carieră. Un prim model ar fi acela descris deja mai sus, în care avem de-a face cu persoane în poziții de conducere sau de decizie în cadrul unei organizații, pentru ca mai apoi ele să-și împrumute expertiza sau să li se ceară să-și întregească expertiza. Un al doilea model, este cel al tânărului debutant în sectorul neguvernamental, ce își începe cariera ca voluntar într-o organizație pentru ca mai apoi să ajungă la conducerea acestei organizații sau a alteia. Avem cel puțin trei modele pentru a exemplifica această teorie: Ionuț Sibian, ce și-a început cariera ca voluntar la FDSC pentru ca astăzi să fie directorul executiv al acesteia, Ana-Maria Moșneag ce a intrat ca voluntar la Asociația Pro Democrația pentru ca în 2008 să devină director, și Diana Hatneanu, care a început tot ca voluntar la Asociația Pro Democrația dar astăzi este director executiv al APADOR-CH:

> „La Apador-CH lucrez din anul 2001, cu organizații neguvernamentale lucrez din anul 1996, dinainte de alegeri. Prima organizație cu care am lucrat fiind Pro Democrația, fiind voluntar acolo în timpul facultății"[4].

Acest circuit al oamenilor în sectorul neguvernamental, este benefic în măsura în care permite, într-un timp relativ scurt, crearea și dezvoltarea unui număr impresionant de ONG-uri, facilitează transferul de expertiză, mult mai facil de la un conațional la altul, ajută la promovarea din interior a personalului și construiește un mediu stabil, în care toată lumea cunoaște pe toată lumea, iar relațiile dintre ONG-uri se stabilesc pe considerente de încredere și respect.

Un aspect negativ al circulației unui număr restrâns de oameni într-un sector din ce în ce mai extins și sofisticat, îl poate constitui faptul că și după 18 ani de la căderea comunismului pronunțăm aceleași nume, că experții de astăzi sunt aceiași, cei care de 18 ani beneficiază de expunere, training și schimb de experință vestică, că ei sunt mereu contactați de entitățile străine interesate de procesul de democratizare din România. Pericolul este ca după ei să nu existe o generație în *stand-by* capabilă să preia ceea ce s-a realizat până acum, ca programele derulate de astăzi să fie o variație a celor derulate acum 18 ani, prea puțină inovație să fi intervenit, ca obiceiurile proaste să fie importate odată cu cele bune în momentul în care o persoană se mută de la o organizație la

---

[1] Anii de comunism în care elevii erau obligați să se voluntarieze la strânsul recoltei sau măturatul parcurilor, în care angajații era chemați fie din câmpul muncii, fie de acasă, în ziua liberă, pentru diferite activități civice, totul fiind contorizat ierarhic pe linie de partid, și-au pus amprenta, pentru ani buni, asupra ideii de voluntariat în România.

[2] Interviu cu Ana-Maria Moșneagu, APD.

[3] Interviu cu Ionuț Sibian, FDSC.

[4] Interviu cu Diana Hatneanu, APADOR-CH.

alta. Este puțin probabil să mai vedem astăzi un voluntar, implicat activ în proiectele organizației, devenind mâine director de organizație. Într-o lume a experților ce și-au pus amprenta pe un număr impresionant de organizații, pare imposibil ca un tânăr să mai răzbată astăzi doar pentru că are voință și capacitate de muncă.

Avatarurile organizaționale

Odată înființate, ca fundații sau asociații, aceste organizații încep să se confrunte cu o serie de chestiuni organizatorice legate de modul lor de operare de la identificarea și motivarea resursei umane specializate până la lucrul cu voluntarii, cu colaboratorii, găsirea finanțărilor și crearea de activități generatoare de venituri, acolo unde este posibil, crearea unor planuri strategice viabile, de la momentul la care oamenii din sector știu să facă asta și înțeleg necesitatea lor, precum și chestiunile legate de liderii ce se confundă adesea cu organizația, lideri ce devin organizația, iar dispariția lor provoacă intrarea în anonimat sau chiar dizolvarea organizației.

În general, organizațiile neguvernamentale românești au un număr mic de angajați, superspecializați, oameni buni la toate. Chiar și acolo unde mai târziu apar departamente, departamentul este alcătuit dintr-o singură persoană, cel mult două. Motivul pentru această situație existentă este simplu: organizațiile depind de finanțări, finanțările apar în funcție de proiecte, iar oamenii sunt plătiți pe proiecte. Pentru a avea un salariu lunar asigurat, un coordonator de proiecte, de exemplu, trebuie să fie angajat simultan pe mai multe proiecte. Același lucru se întâmplă și cu personalul auxiliar, adică contabilul și secretara, ale căror venituri trebuie asigurate tot ca o cotă parte din fiecare proiect derulat de organizație.

> „Noi practic avem doar doi directori, un director executiv și un director de cercetare și un președinte care este Alina Mungiu, iar proiecte vin de la oamenii care sunt cu expertiză pe anumite domenii. Adică, de exemplu, pe justiție este colega mea Laura Ștefan, care știe mult mai bine decât noi restul care sunt principalele probleme în justiție și în anticorupție și ca urmare se dezvoltă proiecte plecând de la ideile pe care le punctează ea ca fiind cele mai problematice. La fel și pe multe alte domenii, bineînțeles că în momentul în care apare ideea noi avem ședințe săptămânale și printre altele în momentul în care apare o linie de finanțare și o oportunitate de finanțare discutăm care dintre liniile pe care le avem s-ar potrivi mai bine. În fine, angajați sunt cei cu justiție, educație, colega mea care se ocupă cu chestiile astea participative, așa... colega pe energie și infrastructură, eu și secretara și contabilul."[1]

Atunci când proiectele o cer, organizațiile caută resursa umană specializată în afara organizației, sub formă de colaboratori contractați pe un proiect punctual, pentru care nu se plătesc foarte multe taxe și impozite:

> „Spuneam, avem un număr de regulă 20-25 de angajați la Romani Criss împărțiți pe departamente, și pe domenii, dar pe cealaltă parte lucrăm foarte mult cu consultanți, experți, formatori, din exteriorul organizației"[2].

---

[1] Interviu cu Suzana Dobre, SAR.

[2] Interviu cu Magda Matache, Romani Criss.

„Noi în afară de oamenii care îi avem aici aducem expertiză și din afară. Pentru că normal nu poți să ții atâtea proiecte cu doar 7 oameni. Adică, acum de exemplu am avut o consultare cetățenească în Sighet, noi am avut doar o singură persoană care s-a ocupat de proiect. În afară de ea au fost 3-6-7 oameni aduși din afară, facilitatori și așa mai departe. Și unii dintre ei voluntari, dar unii, nu sunt, au fost contractați"[1].

Dar nu întotdeauna s-a lucrat cu specialiști, fie că nu s-a dorit, fie că ei nu existau la vremea aceea în România. În domeniile sensibile, cum este cel al sănătății mintale, s-a lucrat, în special cu persoane nespecializate, din afara domeniului medical psihiatric, mai ales că specializarea era compromisă în anii '90, la început, când în conștiința oamenilor mai persistau încă abuzurile făcute în anii comunismului, în numele și sub umbrela psihiatriei:

„Organizația a pornit ca o organizație de non-experți, la început criteriul de angajare era să dorească să lucreze cu oameni cu nevoi speciale și să nu aibe nici un fel de experiență medicală sau de altă natură ....și acesta este motivul pentru care primii angajați ai organizației au fost non-specialiști"[2].

În cazuri excepționale, se lucrează în mod constant cu voluntari, altfel există un număr foarte mic de voluntari pe lângă organizații, dar nu există un sistem formalizat de atragere de voluntari sau baze de date la care să se apeleze atunci când este necesar. Întotdeauna voluntarii sunt cei ce se adresează organizațiilor, le caută și își oferă serviciile, acestea nefăcând niciodată un demers pentru atragerea de voluntari prin programe bine structurate. De cele mai multe ori asta se întâmplă din lipsa de motivație a voluntarilor, gradul lor de seriozitate și implicare, din lipsa de spațiu a organizațiilor sau din cauza specificiului organizației, a cărei activitate nu poate fi lăsată pe mâna sau împărțită cu voluntarii:

„Este complicat să ții un voluntar aici. Pentru că trebuie să investești destul timp ca să-l înveți, să funcționeze, încât să facă ceva de valoare. Adică să aibă o contribuție, da? E, și am avut voluntari care au stat câte un an de zile cu care am lucrat foarte bine, am avut voluntari care au stat câte 3-4 luni și iar cu care am lucrat bine.... Dar, chiar și așa mi se pare ... majoritatea voluntarilor care vin la noi însă, sunt extrem de neserioși. Extrem de neserioși"[3].

Acele organizații a căror activitate nu se poate desfășura fără sprijinul voluntarilor, apelează la servicii profesionalizate, de pildă la Pro Vobis, pentru a obține sprijinul în racolarea de voluntari:

„Din 2001 încoace din strategia organizației a făcut parte înființarea de centre locale de voluntariat care să preia partea locală de activități. Ce fac centrele de voluntariat în viziunea noastră sunt acele mecanisme care fac legătura dintre cererea și oferta de voluntariat. Oamenii care vor să devină voluntari și nu știu unde să meargă vin la centru, sunt informați și instruiți la nivelul minimal

[1] Interviu cu Suzana Dobre, SAR.
[2] Interviu cu Roxana Braga, Estuar.
[3] *Ibidem*.

despre ce înseamnă voluntariatul și după aceea le sunt prezentate oportunitățile disponibile. De cealaltă parte, organizațiile și instituțiile care au nevoie de voluntari lucrează cu centrul de voluntariat ,«am evenimentul X sau proiectul», «în data de.... am nevoie de 10 voluntari cu următoarele abilități». Centrul îi recrutează, îi instruiește la nivelul de informare despre ..." [1].

În anii recenți organizațiile încep să aibă pe lângă ele și voluntari străini, veniți în România în stagii doctorale de cercetare și care au nevoie de sprijin instituțional pentru demersurile necesare cercetării lor, oferind la schimb expertiza pe care o dețin.

„Nu avem un program formalizat, avem solicitări, am mai avut voluntari de-a lungul timpului, și, în funcție de necesități, ei sunt prinși în niște activități, și mai avem o voluntară care e de etnie poloneză și nu vorbește românește, așa că mai greu putem să o folosim, dar o mai folosim așa din când în când ... ea a colaborat cu Comitetul Helsinki din Polonia și, pentru că se află în România, a mai încercat să mai aibă și o activitate de genul acesta." [2]

Dar acest timp de voluntari apar în număr foarte mic și reprezintă mai degrabă o excepție decât o regulă.

Muncă voluntară mai fac și membrii boardului, acolo unde sunt implicați activ în activitatea organizației.

„Toți oamenii ăștia despre care am discutat până acum, toți fac voluntariat 100%, există posibilitatea la nevoie ca unul dintre ei să fie atras ca expert într-un proiect și să fie plătit, dar dacă se întâmplă acest lucru acel membru se suspendă din calitatea de membru pe perioada cât lucrează în proiect și nu are dreptul să voteze la descărcarea de gestiune pe bilanțul contabil".[3]

Tot de avatarurile existențiale ale unei organizații neguvernamentale ține și chestiunea sediului. Atunci când nu este obținut ca recunoaștere a statutului de utilitate publică al organizației, sediul este achiziționat din banii obținuți de la finanțatorul dedicat, cel care, eventual, a stat la baza apariției organizației. „Sediul este în proprietatea noastră, a fost achiziționat cu fonduri de la amabasada Olandei", ne spune Florentina Bocioc, Director Executiv al Asociației ACCEPT[4]. „Un finanțator la un moment dat a fost de acord să ne dea bani să cumpărăm imobilul, în '97 se întâmpla lucrul ăsta", aflăm de la Diana Hatneanu de la APADOR-CH[5].

Mai sunt cazuri în care acesta este închiriat de la primăria în raza căreia se află organizația, la un preț acccesibil:

„Nu, avem un sediu închiriat. Totdeauna am stat în chirie. Am avut o perioadă un sediu pe care ni l-a pus la dispoziție primăria din Cluj, plăteam o chirie foarte foarte scăzută. Clădirea a a fost revendicată și câștigată de fostul proprietar care ne-a cerut chiria pieței dintr-o dată și atunci ne-am mutat. Acuma

[1] Interviu cu Cristina Riegman, Pro Vobis.
[2] Interviu cu Diana Hatneanu, APADOR-CH.
[3] Interviu cu Codru Vrabie, Transparency International.
[4] Interviu cu Florentina Bocioc, ACCEPT.
[5] Interviu cu Diana Hatneanu, APADOR-CH.

plătim chirie în sediul Fundației Române pentru Copii Comunitate și Familie din Cluj, ei au sediul proprietate personală și plătim acolo chirie, care pot să zic că... la care facem față și care e mult departe de prețurile pieței"[1].

În rarele cazuri este închiriat de pe piața imobiliară, la prețul zilei, afectând astfel în mod dramatic bugetul organizației.

Resursele umane ca și sediul depind, după cum am explicat, de bugetul anual de care dispune organizația. Pentru anii '90 vorbim despre dolari SUA, mai apoi despre Equ, pentru ca spre finalul anilor '90 bugetele anuale să fie exprimate doar în Euro. Pentru că era imposibil să se mențină doar din proiecte, depinzând de momentul în care banii din finanțare intrau în cont, unele organizații și-au creat fonduri de rezervă, un fel de *endowment*, fond din care să asigure continuitatea activităților în situații de blocaje pentru cel puțin șase luni:

„Întotdeauna am avut fond de rezervă, întotdeauna am avut politica economiilor, întotdeauna l-am cheltuit pe salarii, din păcate. Pentru că nu veneau banii, pentru că nu intrau banii, pentru că...pentru că...am împrumutat, am creat filiale, am dat bani filialelor, întotdeauna am avut bani să ieșim din încurcături dar niciodată nu am reușit să salvăm mai mult de un an de zile economiile... pentru că au existat tot felul de sincope"[2].

O formulă considerată preferabilă pentru modul în care este finanțată o organizație, este aceea de obținere a bugetului anual din mai multe surse de finanțare, pentru a evita sincopele. Dependența de subvențiile de la stat, în cazul organizațiilor specializate pe oferirea de servicii de asistență socială, sau dependența de finanțatorul tradițional, acolo unde el există, este una ce poate duce la imposibilitatea organizației de a-și continua activitatea și arată defecțiunile de management organizațional existent. De aceea, bugetul trebuie împărțit procentual pe sursele de finanțare accesate, ideal în mai multe procente din mai multe surse și pe cât posibil cât mai puțin din subvenții publice:

„Are vreo 60% de la stat, prin diverse forme, adică fonduri europene, de tip Phare sau de nivel european, finanțări de la consiliile locale, subvenții de la stat, donații, puțin CSR, [...] și *income generation*. Cam asta este, da, peste 65% reprezintă acuma surse publice"[3].

Atunci când tipul de organizare și tipul de activități derulate o permit, ONG-urile oferă servicii, acreditate sau nu, prin intermediul cărora obțin venituri ce sprijină organizația, fără a genera profit:

„Avem servicii acreditate, servicii care sunt...toate serviciile Fundației Estuar sunt acreditate de către Ministerul Muncii, avem subvenții de la stat pe unele dintre serviciile noastre, avem de exemplu, suntem în anul '97 când vorbim despre crearea de activități generatoare de venit, era chiar pionierat în România și în fine suntem mândri de lucrul ăsta, de atfel suntem promotorii conceptelor

[1] Interviu cu Cristina Riegman, Pro Vobis.
[2] Interviu cu Roxana Braga.
[3] *Ibidem*.

de ce înseamnă firmă socială, în România suntem în continuare un reper. Estuar, de exemplu, a creat în '98 o firmă de catering care și-a dorit să genereze venituri pentru organizație, o firmă de consulting care și-a dorit să genereze o firmă pentru angajați astfel încât ei să rămână în organizație, de training. În training, și a oferit și oferă cursuri, în general administrației publice dar si business-ului, pe subiectele noastre, managementul stresului"[1].

Modalitatea prin care ONG-urile se manageriază, își planifică activitățile în funcție de bugetul anual sau resursa umană disponibilă, intră sau nu în sincope financiare, arată existența sau absența unui plan strategic. Pentru anii '90 ne este clar că apariția de planuri strategice în domeniul nonguvernamental este o utopie. Nimeni nu știa ce înseamnă un plan strategic și ca atare existența sa nu era considerată utilă. Sunt ani de căutări, de bâjbâieli, în care ONG-urile se definesc, își conturează competențele și prioritățile prin dezbateri interne nesfârșite, fie în interiorul organizațiilor, fie în interiorul sectorului neguvernamental:

„Pro Democrația nu a avut un plan strategic până în '96 sau '97 dar noi nici nu știam ce e ăla plan strategic Ane, ...deci atunci în '90 nimeni nu știa ce e ăla plan strategic. Nu n-a avut, dar am avut o serie, am avut calendare de activitate. Deci, în urma discuțiilor noastre care nu le puneam, nu le puneam întotdeauna pe hârtie ca plan strategic, se rezolvau niște direcții, activități și niște calendare de activitate. Deci, oarecum organizați așa la modul intuitiv eram, dar ca management organizațional eram zero cu toții"[2].

Organizațiile care au planuri strategice încă de la început sunt cele asupra cărora fondatorul și-a pus amprenta puternic, cele care preiau modelul organizațional al acestuia și reușesc o structură mai coerentă. „Cam pe trei ani obișnuim să o facem. Și cam după doi începem să ne uităm la ea. Strategia, mă rog, nu pot să spun că am schimbat-o fundamental, dar din 2003 până acum metodele de abordare le-am cam schimbat, tematicile le-am cam schimbat, în funcție de ceea ce era necesar", aflăm de la Georgiana Iorgulescu despre CRJ, desprins ca un program din Fundația SOROS[3].

Dar nici mai târziu, unele ONG-uri nu aderă cu ușurință la ideea planurilor strategice, ci mai degrabă cedează la insistența finanțatorilor, așa cum avea să se întâmple și cu rapoartele anuale. Rapoartele anuale de activitate ale organizațiilor sunt o combinație de descriere a activităților derulate de un ONG pe parcursul unui an combinat cu sursele de finanțare accesate, arătând gradul de transparență organizațională și folosind drept carte de vizită, atunci când se trimitea o propunere de finanțare. Puține ONG-uri sunt cele care au un raport anual publicat pe pagina de web sau disponibil la cerere, iar dintre acestea marea majoritate sunt cele care au început întocmirea lor foarte târziu, mult timp după înființarea lor.

„Rapoarte încercăm să facem de vreo 4-5 ani. Dar pe parte de narativ, nu suntem toți la fel de harnici, atunci cel care se ocupă de rapoarte este o soacră antipatică... Am avut site și cum puneam pe site activitățile, le vărsam acolo am crezut că e suficient. Raportul în sine e o instituție. Și cred că l-am făcut, primul

[1] *Ibidem.*
[2] Interviu cu Alina Inayeh, Asociația Pro Democrația.
[3] Interviu cu Georgiana Iorgulescu, CRJ.

raport, l-am făcut, cred că un finanțator ne-a impus, că știm că este bine să..., trebuie să faci numai că nu ai încotro. Altfel, știm că e bine să-l faci"[1].

Asociații sau fundații, organizațiile neguvernamentale, fie că oferă servicii beneficiarilor sau monitorizează activitatea parlamentară, fac mereu apel la transparența guvernanților, solicită accesul liber la informație, reclamă absența informației computerizate, a statisticilor, eșuând ele însele în a le oferi. Cele mai vechi ONG-uri, cu istoric și proiecte răsunătoare, măsurabile, nu pot da acces la arhivele lor pentru că nu au așa ceva, de cele mai multe ori arhivele fiind niște sertare pline de hârtii amestecate fără noimă, așteptând vremuri mai bune sau sortite degradării totale. Despre proiectele anilor '90 mai pot depune mărturie niște broșuri sau volante rămase, atunci când ele au rămas, declarațiile orale are implementatorilor și cam atât. Modificările de scop sau obiective ale ONG-urilor pot fi relevate de anexele la statutul organizației dar și aceste documente sunt dificil de obținut. Din rapoartele anuale putem afla tipul de proiecte derulate și finanțarea accesată, verificând astfel dacă ONG-urile derulează proiecte în concordanță cu statutul lor, dar rapoarte anuale pentru primii ani '90 lipsesc cu desăvârșire, iar pentru majoritatea dintre ele se găsesc sporadic pentru anii următori.

O altă chestiune organizatorică importantă o reprezintă problema *leadership*-ului. Sunt organizații care la nivel de vizibilitate și funcționalitate înseamnă un singur om. Așa stau lucrurile cu Agenția de Monitorizare a Presei, care este profund legată de Mircea Toma, președintele care se află la conducerea sa încă de la înființare, cu Liga Română pentru Sănătate Mintală, care este condusă de 18 ani de același director executiv, Raluca Nica, cu Asociația Salvați Copiii, condusă tot de 18 ani de președintele executiv Gabriela Alexandrescu, cu Fundația ICAR condusă de la înființare de către dr. Camelia Doru, cu CENTRAS, având-l ca director pe Viorel Micescu, dar și cu multe altele. Constanța la nivel de conducere a unor persoane din ONG-uri poate să nu reprezinte neapărat un lucru rău atunci când activitatea acesteia nu rămâne ani de-a rândul ancorată în problematici apuse, derulând programe ce nu-și mai găsesc utilitatea, concentrând controlul într-o singură mână și pe baza unei singure decizii. Există pericolul, în cazul organizațiilor ce își mențin, fără întrerupere, conducerea, ca la plecarea managerului să cunoască sincope sau să se afle în pericol de dizolvare. Ani de-a rândul AHNR a însemnat aceeași persoană inimoasă, mânată de idealuri concrete, și anume drepturi pentru persoanele cu dizabilități neuromotorii din România. Numele Monicăi Antoci reprezenta garanția seriozității, proiectele propuse de ea își găseau cu ușurință aderenți dar și finanțare. Odată cu decesul doamnei Antoci, organizația a intrat într-un con de umbră și, deși are încă o structură managerială activă, practic nu mai are nici un fel de activități, nu mai are personal angajat și pare intrată în colaps. Fundația ICAR, condusă și astăzi de persoana care a înființat-o, dr. Camelia Doru, a intrat adânc într-o criză financiară ce pare fără ieșire, președintele executiv fiind incapabil de soluții de remediere. Nu același lucru se întâmplă cu Agenția de Monitorizare a Presei, unde Mircea Toma a reușit o restructurare, creând departamente și delegând șefilor de departamente luarea de decizii pe problematicile de care se ocupă, sau cu Terra Mileniul III, unde Lavinia Andrei are încă situația sub control.

Sunt situații în care organizația capătă vizbilitate datorită unui lider activ și cu carismă, care reușește să o aducă în centrul atenției publicului cu sprijinul mass-

[1] Interviu cu Mircea Toma, Agenția de Monitorizare a Presei.

media, să o încarce cu credibilitate și profesionalism. Acesta este cazul Asociației Pro Democrația sub președenția lui Cristian Pârvulescu:

> „De când a venit Cristian Pârvulescu, de când Cristian Pârvulescu a devenit președinte Pro, cred că a fost în '99, la sfârșitul....după ce am plecat eu, Pro Democrația a lucrat foarte bine cu mass-media...Care a dus stindardul, ca să zic așa..." [1].

Dar sunt și situații în care organizația trebuie să treacă printr-un profund proces de reorganizare după plecarea unui lider, chiar dacă acesta își pregătește minuțios retragerea. Putem exemplifica aici cazul Asociației Estuar, căreia i-au trebuit doi ani să-și găsească un alt director executiv după plecarea Roxanei Braga, sau cazul Asociației ACCEPT care a intrat ușor sub un con de umbră după retragerea lui Florin Buhuceanu, chiar dacă conducerea a fost preluată imediat.

Problemele organizatorice menționate aici afectează nivelul de performanță al organizațiilor, imaginea lor, în special atunci când se pune problema lipsei de transparență. Ele pot produce sincope în activitatea derulată, determinate de plecarea liderului permanentizat, pot duce organizațiile către o zonă de confort extrem de periculoasă prin repetarea activităților, realizarea de proiecte ce nu-și mai regăsesc utilitatea, prin accesarea unui singur tip de finanțare, ducând la un blocaj financiar atunci când finanțatorul dedicat dispare sau prin limitarea la subvențiile de stat. Absența planurilor strategice duce la mersul în orb, către ceva ce nu a fost definit, acționând temporar și în funcție doar de tipul de finanțare existent pe piață, deci în funcție de cerere.

Dincolo de toate acestea, cea mai gravă chestiune rămâne cea a liderului ce se confundă cu organizația, plecarea acestuia putând să producă dispariția organizației de pe piața asociativă, producând daune nu doar mediului asociativ păgubit, ci și beneficiarilor ce depindeau de aceasta.

Utilitatea publică: un drept sau o pacoste?

Statutul de utilitate publică al asociațiilor și fundațiilor a fost reglementat prin Ordonanța de Guvern 26 din 2000[2], privind asociațiile și fundațiile, și completat de Legea 246 din 2005, unde se arată că o asociație sau o fundație poate fi recunoscută de către Guvernul României ca fiind de utilitate publică, prin utilitate publică înțelegându-se orice activitate care se desfășoară în domenii de interes public general sau al unor colectivități.

Pentru a obține statutul de utilitate publică asociațiile și fundațiile

> „trebuie să facă dovada că își desfășoară activitatea de cel puțin trei ani, anterior datei la care se face cererea, că și-au realizat majoritatea obiectivelor stabilite, să prezinte un raport de activitate din care să rezulte desfășurarea unei activități anterioare semnificative, prin derularea unor programe ori proiecte specifice scopului, însoțit de situațiile financiare anuale și de bugetele de venituri și

[1] Interviu cu Alina Inayeh, Pro Democrația.

[2] www.gov.ro.

cheltuieli pe ultimii 3 ani, dar și să facă dovada existenței unui activ patrimonial, pe ultimii trei ani anteriori, cel puțin egală cu valoarea patrimoniului inițial"[1].

Aceste documente împreună cu cele ce țin de înființarea organizației, trebuie depuse la Ministerul de resort, în funcție de domeniul în care asociația sau fundația activează. După aceea,

„autoritatea administrativă competentă este obligată ca, în termen de 60 de zile, să examineze cererea și îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege, inclusiv prin solicitarea de informații de la persoanele fizice sau persoanele juridice cu care asociația sau fundația colaborează în mod frecvent. În cazul în care constată îndeplinirea acestor condiții, autoritatea administrativă competentă propune Guvernului României recunoașterea. În caz contrar, aceasta transmite persoanelor juridice solicitante un răspuns motivat, în termen de 30 de zile de la data luării deciziei"[2].

Articolul 42[3] din OG 26/2000 arată că statutul de utilitate publică odată obținut are o valabilitate nedeterminată.

Statutul de utilitate publică

„conferă asociației și fundației dreptul de a i se concesiona servicii publice, fără caracter comericial și în condițiile legii, dreptul preferențial la resurse provenite din bugetul de stat și din bugetele locale. În același timp, asociația sau fundația au obligația de a menține nivelul activității și performanțelor, ce au dus la dobândirea acestui statut, cel puțin la același nivel, dar și să publice rapoartele de activitate și bilanțurile anuale în Monitorul Oficial al României"[4].

Faptul că acest statut de utilitate publică acordă dreptul preferențial la resurse provenite din bugetul de stat, pare suficient de motivant pentru ca asociațiile și fundațiile să își dorească să îl obțină. În fapt, situația nu stă așa. Unele organizații au decis din start că este un drept pe care nu doresc să-l dobândească reclamând metodologia de acordare a acestuia, metodologie care este neclară, punând astfel o umbră pe reputația de organizație independentă a ONG-ului:

„Nu și nici nu a intenționat vreodată să-l obțină pentru că din punctul nostru de vedere ... organizația este *watchdog* până la urmă, care se presupune că stă cu ochii pe guvernanți și latră când e cazul și mușcă dacă poate, am considerat că ne-ar afecta într-un fel independența și chiar dacă nu ne-ar afecta independența direct, dacă nu ar încerca ei să facă ceva, să ne strângă cu ușa, măcar... credibilitatea tot ar putea să ne-o afecteze"[5].

Statutul de utilitate publică este și o recunoaștere a guvernului României a meritelor activității derulate de anumite organizații, ca un fel de medalie oferită acestora, numai că unele ONG-uri nu și-o doresc:

---

[1] http://www.cdep.ro.
[2] *Ibidem.*
[3] *Ibidem.*
[4] *Ibidem.*
[5] Interviu cu Diana Hatneanu, APADOR-CH.

„Adică chestia asta cu utilitate publică pare așa ca un fel de medalie pe care ți-o pui în piept, ori noi nu considerăm că avem neapărat nevoie de medalii din contră asta ar putea fi mai rău, interpretată ca o influență a puterii, a guvernanților"[1].

În privința beneficiilor pe care le-ar putea aduce acest statut, alte organizații sunt sceptice și consideră că ele există doar pe hârtie, în final rămânând doar cu procedurile greoaie de aplicare precum și cu raportările anuale obligatorii, deci o birocrație în plus, pe lângă cea impusă de finanțatori:

„Nu, am depus dosarul pentru utilitate publică...între timp l-am retras...din motive de eficiență. Nu-ți aduce, cel puțin până la acest moment, nici un fel de beneficiu să fii organizație de utilitate publică"[2].

De la apariția textului de lege prin care se conferă acest statut, s-a tot vorbit despre sediile gratuite pe care ONG-urile le pot obține dacă dețin statutul de utilitate publică, dar în practică nu s-a confirmat, toate organizațiile intervievate în scopul acestei cercetări nefiind în această situație:

„Nu, nu, astea sunt niște minciunele. Asta nu există, nicăieri în lege statutul de utilitate publică nu arată nici un fel de beneficii. Singurul beneficiu este unul cel legat de prestanță, dacă vrem, pentru că este o recunoaștere a statului și acela legat de o bătaie de cap în plus ca să faci un dosar din trei în trei ani la care se uită sau nu se uită cineva..."[3].

Procedurile greoaie de aplicare, numeroasele documente ce trebuie depuse, obligativitatea raportării anuale și publicarea acestor rapoarte în *Monitorul Oficial*, neclaritatea în privința autorității administrative căreia trebuie să i se adreseze ONG-ul ce își dorește dobândirea acestui statut a făcut ca majoritatea organizațiilor să nu înceapă aceste demersuri niciodată:

„Ne-am documentat despre asta și ni s-o părut extrem de greoaie procedura, avem întotdeauna problema cu ministerul, noi cui ne afiliem?, pentru că la serviciile sociale e mai simplu, la mediu ai ministerul mediului. Voluntariatul poate să intre oriunde pentru că vorbim de voluntariat în orice domeniu și atunci avem această dilemă că nu știm cui să ne adresăm ca să dobândim statutul de utilitate publică. Și ne-am gândit și la faptul că dacă ne adresăm, de exemplu, Ministerului Muncii Solidarității Sociale și așa mai departe sau, în fine, cum îl cheamă în momentul de față, am putea avea probleme dobândind statut de utilitate publică pe acest domeniu și am putea avea probleme la implicarea în alte domenii pentru că mediul o să zică «voi sociali, nu mediu» și nu știm exact cum să apucăm problema asta și momentan am lăsat-o așa, știm că este inițiativa asta de modificare sau de ajustare a legislației pentru dobândirea statutului de utilitate publică și am zis că mai așteptăm. Deși, în mod normal noi credem că voluntariatul ar trebui să aibă un oarecare statut de utilitate publică, dar încă, încă...."[4].

---

[1] *Ibidem.*
[2] Interviu cu Roxana Braga, Estuar.
[3] *Ibidem.*
[4] Interviu cu Cristina Riegman.

Absența statutului de utilitate publică nu limitează însă accesul organizațiilor la subvenții de la Guvernul României, iar obținerea acestor subvenții este considerată uneori suficient de onorantă, în termeni de credibilitate organizațională:

> „Fie vorba între noi, faptul că avem subvenții de la stat și suntem prima organizație, numai trei organizații din '98 au beneficiat de subvenții de la stat, noi numai pentru că eram Fundația Estuar eram prima, eram cu E, înaintea lui Romanian Angel Appeal, de exemplu, în fine..... trei mari și late de la momentul acela au primit subvenții și faptul că primim și în zilele noastre subvenții de la stat, da, deci am primit neîntrerupt din '98 incoace, cred că reprezintă una dintre garanții, nu e singura și probabil că nu e cea mai solidă"[1].

Problema păstrării reputației, pe care o ridică de fiecare dată aceste organizații, se referă la asocierea cu organizațiile care au obținut deja acest statut, organizații considerate deloc reprezentative, ba chiar cu un ușor iz de corupție, precum Asociația Vânătorilor și Pescarilor, asociație ce nu deservește interesul general al cetățenilor ci mai debrabă interesul personal al acestor membri:

> „Nu are statut de unitate publică pentru că noi am depus dosarul de acreditare după care legea OG 26, în domeniile de noi condiții create de acea schimbare, de regulament, noi nu ne-am mai regăsit din punct de vedere al valorilor în această formulă și ne-am retras dosarul de acreditare. În ultimii 5 ani am încercat să convingem atât instituțiile cât și organizațiile neguvernamentale că e nevoie de o lege privind stabilitatea publică aparentă, care să nu lase loc interpretărilor încât organizații precum Masoneria Română, Pescarii și Vânătorii și multe alte exemple să poată deveni de utilitate publică, mai mult organizații ale partidelor, gen organizația Ovidiu Șincai, Fundația Institutul de Studii Liberale și altele au obținut statutul de unitate publică. Din punctul nostru de vedere, conform definiției unanim valabile în celelalte țări europene sau Statele Unite, astfel de organizații nu pot deveni de utilitate publică datorită faptului că nu sunt organizații care să deservească interesul general al cetățenilor ci sunt organizații care se adresează unui grup de oameni"[2].

Concluzii

Cercetarea calitativă efectuată prin intervievarea reprezentanților organizațiilor neguvernamentale selectate, a demonstrat, în primul rând, că geneza organizațiilor neguvernamentale din România este strâns legată de apariția unor organizații internaționale ce și-au oferit sprijinul material, logistic dar și expertiza, contribuind la dezoltarea mediului asociativ românesc. Organizații americane sau vest europene, indiferent de originea lor, influența și rolul lor pe care l-au jucat nu pot fi negate, unele dintre ele rămânând legate organic de ONG-urile românești, reprezentând pentru acestea finanțatorul dedicat, mentorul sau resursa.

Cercetând statutele organizațiilor propuse spre analiză dar și legislația în vigoare, s-a constatat că alegerea formei de organizare, asociație sau fundație, este cel mai

---

[1] Interviu cu Roxana Braga, Estuar.

[2] Interviu cu Ionuț Sibian, FDSC.

adesea aleatorie, puține dintre ONG-uri făcând o distincție clară între cele două, iar motivația alegerii uneia dintre formule a fost determinată doar de natura financiară, asociația fiind mai ieftin de înființat decât fundația.

Apariția primelor asociații și fundații a determinat crearea unui nucleu restrâns de oameni care s-au dedicat domeniului și s-au specializat, dar care mai apoi s-au perpetuat în sectorul neguvernamental românesc, mutându-se de la o organizație la alta sau deținând uneori mai multe mandate. Liderul care conduce o organizație pentru o perioadă de 18 ani pune organizația în pericolul de a o reduce la sine, iar odată cu dispariția sa din organizație să se producă dizolvarea acesteia sau intrarea într-un con de umbră prin inactivitate. Liderul longeviv poate afecta organizația și la nivel operațional, tinzând să rămână dedicat unor proiecte specifice anilor '90 care nu își mai găsesc astăzi utilitatea, reducând șansele de finanțare a proiectelor organizației. Liderul permanentizat în organizație suferă și de incapacitatea de a fi mentor, riscând să lase în urma sa un vid, anulând posibilitatea motivării și stimulării personalului astfel încât acesta să fie capabil să conducă, la un moment dat, această organizație sau o alta. Pe de altă parte, liderul longeviv beneficiază de rețea, iar asta facilitează lucrul organizației în coaliții, beneficiază de reputație și notorietate, ceea ce facilitează accesul la actorul politic.

Asociațiile și fundațiile s-au confruntat permanent cu o serie de chestiuni organizatorice ce au influențat performanțele lor, imaginea publică, proiectele derulate dar mai ales rezultatele obținute. Astfel, o chestiune importantă a reprezentat-o finanțarea, accesul la ea, agenda finanațorului la care acestea au fost nevoite mereu să se adapteze, absența unor alte surse de finanțare, necesitatea creării unor activități generatoare de venit, resursa umană specializată, motivarea acesteia, lucrul cu voluntarii, raportările anuale și multe altele.

Problematica cea mai îndelung dezbătută în spațiul public, vizavi de ONG-uri, a fost cea a statutului de utilitate publică. Acesta s-a dovedit, în majoritatea cazurilor, ca fiind considerat un dar otrăvit din partea statului, menit să afecteze imaginea de independență a organizațiilor fără să confere nici un fel de facilități.